

SOLNCE IN DEŽ.

POVESTI

SPISAL

JOSIP SPILLMANN, S. J.

POSLOVENIL J. M.

PRVI ZVEZEK.

IZVIRNIK ZALOŽILA

Herder'sche Verlagsbuchhandlung,
Freiburg im Breisgau.

IZDALA „NOVA DOMOVINA”

1763 ST. CLAIR STREET. CLEVELAND, OHIO.

48487

»»» DOLGI FILIP. «««
POVEST IZ ČASOV FRIDERIKA VILJEMA I.
Nemški spisal Joseph Spillmann S. J.

I.

*Kako bi moral dolgi Filip ostati doma, pa je bil nepokoren
svojemu očetu.*

Na prusko-saksonski meji leži prijazna dolinica, v kateri se nahaja izza davnih časov mlin. Staro zidanje s čudno zavitimi okraski, z mnogoštevilnimi, svetlimi okni, visoko ležečo streho, poraščeno z bujnim mahovjem, se vzdiguje sredi gozdne trate, obseščena od stoletnih košatih hrastov. To je tako imenovana Grundmühle, zadnja hiša na saksonskih tleh — niti tisoč korakov dalje spodaj teče Mühlbach čez prusko mejo — in v tej še dandanes samotni gozdni hiši je že od starodavnih časov bivala družina Grundmüllerjev, tako nad vse pošten mlinarski rod, kakor se ga le kedaj more dobiti med mlinarji.

V tistih časih je bila dolinica še bolj tihotna in samotna, kakor je dandanes. Ure daleč na okoli so se razprostirali veliki gozdovi, v katerih se je le sem in tja našlo raztresene kmetske hiše, nekoliko graščin in redko kedaj kako vasico. Tudi star lovski grad kneza brandenburškega je stal komaj uro daleč od meje. Od časa do časa so prebivali knezi tukaj, da so se mogli baviti z lovom; odkar pa so nosili prusko kraljevo krono, ni nikdo več obiskal samotnega gradu.

Kar se je naenkrat raznesel med prebivalci gozda glas, da pride kralj Friderik Viljem I. v kratkem tja, ter bo imel v velikih gozdovih velike love. To je bilo nekaj popolnoma izvanrednega za te ljudi, ki leta dolgo niso videli in slišali ničesar kakor tihoenakomernost svojih gozdov in polja. Le kakor zemlja stari ljudje so znali pripovedovati o tem, kako imenitno se je v prejšnjih podob-

nili slučajih živelo na gradu, in povsem naravno so se zlasti mladeniči veselili, da bodo priče in nekako celo udeležniki takih svečanostij.

Mej tem so pripovedovali prebivalci bližnjih graščinskih selišč, ki so veliko občevali v mlinu, kako snažijo lovski grad in ga slikajo, in kako si je stari graščinski oskrbnik iz mesta naročil popolnoma novo obleko s srebrnimi in zlatimi obšivi, in nekega dne je prišlo poročilo, da pride pojutranjem kralj s svojim spremstvom; nekoliko služabnikov in lovcev pa da je že dospelo.

Istega večera je bil dolgi Filip, takrat najpostavnejši mladenič daleč na okolo, poklican k svojemu očetu gori v sobo. Stari mož, katerega je pogosto mučil protin, je sedel v udobnem naslonjaču ter sledeče ogovoril svojega sina:

„Kakor slišim, je res: pruski kralj pride pojutranjem na svoj lovski grad. Hotel sem ti le povedati, Filip, da ne smeš cel čas, ko bo on s svojimi ljudmi v naši bližini, zapustiti hiše ali se celo podati tja na Prusko. Ti veš, kako rad ima kralj „dolge korenjake“, ktere bi rad vse vtaknil v svojo gardo. Ako dobi on ali kdo izmed njegovih nabiralcev tebe pred oči, bi moral iti ti tako gotovo z njimi v Berlin, kakor gotovo ropoče mlin tam zunaj. Toraj ti ostaneš cel čas lepo doma — si me razumel?”

„Toda oče, jaz vendar nisem Prus, jaz sem Saksonec in tako nima kralj prav nobene pravice do mene! Bilo bi vendar pre — ”

„Saksonec ali Prus, to je kralju prav vse eno! Jaz ti rečem, ti ostaneš doma. Friderik Viljem ima svoje lastne nazore, kar se tiče dolgih vojakov. On kar lovi „dolge korenjake“ in niti v inozemstvu niso varni pred njimi in njegovimi nabiralci. Še pred kratkim so mi pripovedovali, kako je dal take fante v Šleziji, na Holandskem, da celo tam na Angležkem s silo vloviti in odpeljati v Berlin. Celó v Rimu je dal prijeti nekega meniha ter ga od tod odvesti v Spandau. Toraj še enkrat: ti se boš med tem časom skrival kolikor le mogoče, ako nočeš sebe, svoje neveste in svojega očeta pahniti v veliko žalost. Sedaj pa pojdi za svojim delom; čujem, da mlin klopoče.”

To je bil kratek in jasen ukaz; toda neskončno nerad ga je naš Filip spolnoval. Vsak dan so prihajali v mlin ljudje ter pripovedovali čudovite stvari o bogatih kavalirjih in njih mogočnih lasuljah, barokah in kitah, o plemenitih damah v trdih obročnih

oblekah, o velikanskih telesnih Turkih, hajdukih, dvornih huzarjih, hlapcih na konjih, lovcih, vojakihi konjih s srebrno opravo in sokolovimi peresi, vozovih — same lepe stvari, ktere je ubogi Filip poznal le iz pripovedovanja. Sedaj pa, ko so bili vendar tako blizu, jih ni smel niti videti, on edini ne v celi okolici! Prvič v svojem življenju se je jezil mladenič nad svojo velikansko postavo, radi ktere je po vsej pravici dobil ime „dolgi Filip.” In potem je bila zopet ravno njegova velikanska velikost, ki ga je najbolj dražila, da bi pohitel enkrat tje k gradu ter si ogledal te tolikokrat omenjene telesne gardiste s svojimi grenadirskimi kapami. In vendar je pravil cel svet, da so oni ravno tako veliki in morebiti še celo nekoliko večji kakor „dolgi Filip”!

Na vso srečo se je, kakor vse na svetu, tudi čas lova bližalkoucu. „Prihodnji pondeljek” so govorili, „bo zadnji veliki lov in potem odpotuje kralj tekom tedna zopet nazaj v Berlin.”

„Hvala Bogu,” je izdihoval Filip pri tej novici; „tedaj bom vendar rešen iz te sužnosti.”

Pondeljek je prišel. Bil je najkrasnejši jesenski dan, ki si ga le moremo misliti. Kmalu je pregnalo solnce lahke megle, ki so se zjutraj vlačile po dolinah, in sedaj so obsevali solnčni žarki v jesenski krasoti se bliščeče gozdove, na ktere je bil iz podstrešnega okna mlina očarujoč razgled. Tu je stal Filip to jutro ter nejevoljno gledal sedaj na gozdove sosednje dežele, sedaj plesoče valove prozornega mimotekočega potoka, ki so šumeč in peneč drvili lopate vodnega kolesa in padali potem nizdoli, obsevani od solnca, lesketajoč se v mavričnih barvah kakor deževni prah.

Vendar mladi mlinar danes ni zapazil vse te krasote. Poslušal je na šum lova, ki se je čul iz daljave. Razločno je prinašal severni veter lajarje psov, vpitje gonjačev, veseli glas lovskega roga in sem in tje pokanje pušk. Dolgo časa je poslušal in vedno močneje se je v njem vzbujala želja, pogledati si lov in lovce bolj iz bližine.

„Celo življenje se moram sramovati,” je rekel nejevoljno sam pri sebi, „ako edini v celej okolici ne bom videl kralja in njegove telesne straže. In kar se pripoveduje o njegovih lovcih — je tudi pač pretirano. Ne bodo se upali, odpeljati me s saksonske zemlje. Sicer mi je pa mogoče, da naredim tako, da me niti videli ne bodo. Seveda,” je čez nekoliko časa pristavil malo boječe, „oče mi je prepovedal; toda ali bom celo svoje življenje otrok, ki si da ukazati

vsak korak? Ali nisem že dvaindvajset let star in ali se ne bom teden po Vsih Svetih oženil? Ali nisem toraj velik dovolj, da sem sam svoj gospod? Žalibog le še prevelik; to je ravno moja nesreča!"

Tu je prekinil zvonček ta samogovor Filipa ter ga poklical doli v mlin. Tu je bila dela dovolj in pri delu bi fanté skoraj pozabil svojo nejevoljo in skušnjavo. Veselje ga je bilo videti, kako si je dva centa težke žaklje pšenice kakor pero lahko zadel na svoje široke rame, jih nosil gori po strmih stopnjicah ter stresal v prazne lijake. Urno je zajemal potem moko v žaklje, s sitom ločil debelejšo otrobo od le na pol zmletih, ter se vrtil pridno okoli klopotačnega mlina, kakor da bi hotel narediti toliko kakor trije mlinarji.

Nekoliko ur je mogoče delal tako Filip, ko je čul trkati na vrata. Odprl je in videl malo, sključeno žensko z modrimi, dobrohotečimi očmi stati pred seboj, ki je na vozičku vozila seboj omaro z vso mogočo drobnino.

„Ali si ti, Jera? Danes nimam za krpanje nobenih žakljev," je dejal Filip.

„Tako so še dobri? To me veseli: zadnjikrat sem jih posebno dobro zašila. Da, da, akom ene več ne bo, ne vem, kdo bo šival vaše žaklje — šest milj na okoli ne zna nikdo tako šivati kakor jaz! Toda," je zaupljivo pristavila pomežikajoč z očmi, „naučila bom Ano, kadar postane mlinarica. He, nikar ne postajaj rudeč, Filip; bolj marljivega dekleta ne bi mogel dobiti! No, kaj sem hotela reči — jaz se pravzaprav nisem oglasila, da bi povprašala radi žakljev; pokazati sem hotela nekaj, na pogled!" S temi besedami je odprla omaro ter privlekla venec iz zlate pene, ki se je krasno lesketal na solncu.

Mlinar je debelo gledal ter začudeno ogledoval venec. „No, kaj je s tem?" je vprašal na vse zadnje. „Vendar naj ne kupim te stvari, kaj?"

„Ne za sebe," je odgovorila Jera smeje, „ali za Ano! Glej, danes zvečer po lovu bodo kmetji na graščinskem travniku pogoščeni, in ko se bo pozno zvečer vračal kralj iz Ebersheima, bode župan kralju v slovo govoril. Ni sam sestavil govora; nastavljal ga je gospod preceptor iz Aabacha in veliko latinskega je baje vmes. On ga tudi ne zna čitati; dal si ga je tolikokrat prebrati,

dokler se ga ni naučil na pamet. Cela stvar bi se morala zgoditi sicer že pri kraljevem prihodu, toda takrat še ni bila gotova nova, zelena obleka oskrbnika.”

„Stari norec; stavim, da se bode ustavil v svojem govoru!” je zaklical Filip.

„To mislijo tudi drugi ljudje, toda on misli, da bode prišel v posebno čast pri gospodi ter upa, da postane še sodnik! Skratka, vtepel si je enkrat v svojo debelo glavo, da bode govoril. In pri tej priložnosti naj najlepše dekle cele okolice — in to je brez dvoma tvoja nevesta — izroči kralju šopek cvetlic. Seveda bo oblečena kakor angelj, popolnoma belo — in kako lepo bi ji pristojal ta zlati venec!”

„Velja”, je vzkliknil Filip, „az kupim venec in ti ga boš takoj tja k Ani nesla.”

„Ej, ali ga nočeš sam nesti dobremu dekletu? Tako ji bo dar dvakrat bolj ljub.”

Mlinar je bil v zadregi ter pomikal svojo kapo po laseh, belih od moke, sem in tja ter konečno priznal vzrok, radi kterega je že tedne dolgo ujetnik v samotnem mlinu. Kramarica ga je poslušala do konca pomilujoč ga, ter navsezadnje menila: „O ti moj Bog! — in ti nisi od vse te krasote videl ničesar? Kralj seveda ni niti tako dobro oblečen kakor stari kastelan, ki si je dal narediti krasno rudečo suknjo. Toda dame! Nikdar ne bi mislila, da so angelji v nebesih tako lepo oblečeni. Obročna krila imajo tako obsežna in okrogla, kakor tale mlinski kamen tukaj, iz trde svile z velikimi kitajskimi cveticami: vse svoje življenje nisi videl kaj takega!”

„Kaj so meni mar kitajske obleke! Ako bi le mogel videti telesne Turke in dvorne gardiste in dolge vojake, ki si jih je zbral pruski kralj! Ali so v resnici tako veliki, kakor se pripoveduje? Ali so tako veliki, kakor na primeru jaz?”

„Strašno veliki so, pravi Goljati, da je človeka kar strah, ako jih le pogleda. Morebiti jih je nekaj, ki utegnejo biti večji kakor ti, akoravno bi tega ne mogla priseči; kajti oni nosijo dva čevlja visoke kape, in tako se jih ima za večje, kakor so v resnici. Ti moraš priti ter si ogledati te ljudi. Danes bo noč, predno se vrne gospod v grad. Tu bi lahko v temi si ogledal brez vsake nevarnosti cel sprejod, in če se ne boš postavil preveč spredaj, se no-

bena duša ne bo brigala zate. Pri tem boš pa imel veselje videti na svoje lastne oči, kako bo tvoja nevesta z zlatim vencem naglavi izročila kralju šopek."

Filip se je sedaj že veliko preveč igral z vabljivo skušnjavo; in postal je njena žrtva. Kramarica je dobila zahtevano svoto za venec in ob enem naročilo, da izroči Ani pozdrav ter ji sporoči, da pride proti večeru tja ter ji nekaj lepega prinese. Potem je nesel v mali papirnati škatlji skrbno spravljeni venec hitro in skrivaj v svojo spalno sobico. Vesela nad dobro kupčijo je pa šla Jera svojo pot skozi gozd proti pruski meji, ne da bi niti najmanj slutila, kako nesrečo je mogoče povzročilo njeno dobrodušno govoričenje.

Čez nekoliko časa je vstopil ob svoji palici Filipov oče v mlin ter opazoval sina, ki je zopet stresal in odjemal, rešetal in prašil, da je bilo za starega moža veselje, videti krepkega mladeniča tako marljivega pri delu. Pazljivo je šel sem in tja ter ga pohvalil; samo otrobi so se mu zdeli nekoliko predebeli, ter je opominjal svojega sina, da so kameni potrebni, da se jih poostri.

„Da, oče," je dejal Filip, „jutri jih hočem poostriti."

„Potem pa moraš danes celo noč mleti; kajti pojutranjem pride Haselbauer po svojo moko."

„Ej kaj, saj lahko en dan več počaka! Toda dobro je, vse bo o pravem času pripravljeno."

„Ti si nekoliko nejevoljen radi dolgega hišnega aresta, kaj? In ko se ravno spomnim tega: vpreži mi po kosilu voziček; jaz se hočem vendar enkrat peljati tja ter si ogledati pruskega kralja. Žal mi je, da moraš ostati doma; toda naravno ne more biti drugače. Tudi staro Marto bom vzel seboj. Vsaj te je dovolj možaka, da to noč mlin sam stražiš, morebiti prenočim tam pri Aninih starših, in morebiti se pa tudi vrnem."

S temi besedami je zapustil stari mlinar svojega sina; dobro je opazil, kako močna radovednost se je pojavila v njem. S tem da je pustil Filipa samega, ga je hotel prisiliti, da vstrpi to zadnjo noč še v mlinu. In v resnici, ako ne bi mladenič kupil venca, bi se namen očetov posrečil. Sedaj pa je moral tja, in naj se zgodi kar hoče.

„V teh dveh urah moje nenavzočnosti ne bo nikdo odnesel hiše," je rekel Filip jezno sam pri sebi, „predno se oče povrne, bom že davno doma in mlin bo zopet veselo naprej ropotal!"

II.

Kako se je dolgemu Filipu godilo pri slavnosti.

Počasi se je nagibalo solnce proti zapadu ter s svojimi zadnjimi žarki zlatilo stolpe in okna kraljevega lovskega gradu, ki je stal na ravnem vrhu malega griča. Na vznožju se je razprostirala prostrana dolina, travniki in polja, med katerimi so se nahajale raztresene hiše in dvori takozvanega grajskega sela. Višine krog in krog so bile poraščene z drevjem.

Tega dne se je blestel grad in selo v svojem svečanostnem okrasu. Raz stolpov, ktere sicer krasi le bršljan, so plapolale pisane zastave v večernem zraku, in na trati ob vznožju graščinskega griča so napravili vaščani pod vodstvom kastelana nekaj slavo-lok s težkimi venci iz smrekovih vej. Okoli in okoli tega je bil s smrekami ograjen prostran okrogel prostor; tu naj bi se vršilo pozdravljanje kralja.

Na sosednjem travniku so postavili nekoliko tucatov dolgih miz, pri katerih je pogostil kastelan kmete, ki so se vdeležili gonje; kmetice so seveda tudi prišle v svojem svečanostnem okrasu, in sicer tako miren in tih prostor pred gradom je kazal krasen prizor. Sedaj se je bližal tudi župan v polnem ornatu: dolga krila čisto nove, zelene suknje so se vlekla skoraj po travi in mogočna lasulja na resnem čela je dajala možu nemalo veljavo — tako je namreč mislil vsaj on. Kmetje seveda so se komaj vzdrževali smeha in za njegovim hrbtom je bilo slišati marsikatero opazko, ki bi ga ne pripravila ravno v dobro voljo, ako bi mu prišla do ušes. Svest svojega dostojanstva je korakal brez pozdrava mimo kmetov proti kastelanu, katerega je počastil z globokom priklonom.

„Oj, gospod župan!“ je rekel ta. „Ali zna tudi svoj govor? Ali se ne bo ustavil pred njegovim veličanstvom?“

„Upamo, da ne, vaša milost. Dobro sem ga marmoriral“ — memoriral (na pamet naučil) je hotel reči — „in ako zatisnemo oči, ga bomo ‚parbleu‘ dobro čitali, kakor imajo navadno reči gospod polkovnik Röderer.“

Tako je govoril župan, toda v svojem srcu vseeno ni bil tako miren, kakor se je postavil pred kastelana. Govor, katerega je lepo

zvitega in cedno zavitega nosil v svoji desnici, ga je tlačil kakor mora, in dobro si svest važnega trenutka, kteremu se je bližal, lotevalo se ga je ono čustvo nemirnosti, ki je navadno pred velikimi trenutki. V svoji razburjenosti je imel tisoč stvari urediti in ukazati; skakal je sem in tje, da je kita plesala po njegoveh hrbtu, in akoravno niso pričakovali kralja pred nočjo, je obstal pri tem, da so se kmetje že sedaj postavili v krogu po prostoru omejenim s smrekami. Naenkrat mu je padlo v glavo, da se mora še enkrat ponoviti izročitev šopka. Ko je zapazil, da Ane še niti ni navzoče, zgubil bi skoro glavo.

Takoj je moral hiteti nek kmet v dobro čert ure oddaljeno gostilno, Anino domačijo, ter privedi seboj počasno dekle. Mlinarjeva nevesta bi sicer že davno prišla na slavnostni prostor, ako ne bi po Jerinem naročilu čakala svojega ženina. Na vse zadnje, ko se je že zdavno stemnilo, in je hotelo dekle, utrujeno po dolgem čakanju se že podati v svojem kinču proti gradu, je prišel Filip. Ni ga posebno milostno sprejela.

„Ti tukaj? Tvoj oče, ki sedi v prednji sobi, je prej rekel, da te ne bo sem; kajti izgubljen bi bil, ako bi te videli Prusi.”

„Ej da, toda oni me ne bodo videli! Le tiho bodi, da oče ne zvedo, da sem tukaj; zelo bi me ošteli, ako bi vedeli.”

„Nazadnje ti je pa prepovedal priti sem? Ako bi to vedela, ne bi govorila danes niti ene besedice s teboj.”

Skoro debelo je gledal dolgi Filip svoji nevesti v svitle oči, vendar se mu je zdelo, da se šali ter je odgovoril: „No, le ne bodi huda, vsaj sem radi tebe prišel sem.”

„Zaradi mene? Tedaj se lahko kar takoj vrneš, videl si me, sedaj.”

„Ali jaz te moram videti, ko boš izročila kralju šopek, in tudi velike Turke in gardiste bi rad videl.”

„Tu ga imamo! To je toraj vzrok, ki te je pripeljal sem: ti se moraš postaviti poleg teh medvedjih kap in dokazati, da si še za eno colo višji kakor oni — seveda na nevarnost, da narediš sebe in mene in svojega starega očeta nesrečnega!”

„Ne bodi otrok, Ana; jaz se vendar ne bom postavil v sprednje vrste. Poglej, kaj sem ti prinesel! Ne bo se ti treba sramovati pred berlinsko gospodo; poglej, kako lepo se sveti in leskeče!” S temi besedami je izvlekel Filip venec iz papirnate škatlje, katero je imel dosedaj skrito pod nedeljsko suknjo.

„To si kupil zame, Filip?“ je vskliknilo dekle skoraj ostepljena od svita. „Ti si vendar še dober fant! Toda prosim te, pojdi raje takoj domov; ti ne veš, kako se bojim, posebno ko bom vedela, da boš danes zvečer v bližini pruskih vojakov. — Mati!“ je potem zaklicala v kuhinjo, „mati, pridite vendar in glejte!“

Dobrovoljna gostilničarka je kmalu prišla in sedaj se je začelo hvaliti in občudovati krasen venec, katerega so takoj pritrdili v temnih laseh deklice. Filip se je sedaj poslovil, zelo vesel, ker je bilo darilo tako z radostjo vsprejeto. Za njim pa je nevesta še zaklicala: „Filip, kaj ne, ti greš domov?“

„Gotovo, še danes zvečer!“

„Ne, takoj!“

„Le brez skrbi bodi, Ana, nobena duša me ne bo videla.“ Tako je govoril mladenič samozavestno ter smuknil, neopažen od svojega očeta, skozi zadnja vrata v bližnji gozd.

Malo pozneje potem je prišel županov sel in vse se je vzdignilo nato proti lovskemu gradu. Stari mlinar se je peljal v odprtem vozu ter se ustavil na vznožju grajskega griča, tako da je mogel zložno pregledati cel prostor okoli slavoloka.

Noč je nastopila, toda veliki kresovi so razsvitljevali z rudečim svitom stari grad in mnogobrojne gruče ljudstva. Sedaj so dospeli vozovi polni vlovljene divjačine: plemeniti jeleni z mnogorogljatim rogovjem, vitke srne, brezštevilni zajci in divji prašiči. Ne brez strahu so občudovali mogočnega mrjasca, katerega je kralj sam ustrelil; zver je ležala na posebnem vozu, po lovskem običaju okrašena z zelenjem.

Tu je moral župan tarnati, da nikdo ne ostane v vrsti; vse je letelo veselo k vozovom, da bi videli lovski plen. Še le ko so prihajali predjezdci kralja, so se ljudje zopet postavili v vrsto. Bobni so se čuli od grajskega dvorišča sem, kjer je mali oddelek telesne straže, katero je vzel kralj iz Berlina seboj, vzel puške; takoj potem so prišli grenadirji, katerim so sledili sluge in jahalni hlapci ter so delali špalir od vrat notri do slavoloka.

Kmetje se še niso dovolj nagledali nenavadnih postav, katere so videli danes prvič v takem številu in tako bogati opravi, ko se je začulo od gozda sem trobenje rogov ter so se vsi obrnili proti cesti s klicom: Sedaj pridejo! Sedaj prihajajo!

In v resnici se je bližal sprevod. Kmalu je bilo videti med

drevjem svit bakelj in že so se prikazali prvi jezdeci ob gozd-nem robu. Spredaj je jahala četa jezdecev, ki so veselo trobili na svoje gozdne rogove; potem so sledili nosilci bakelj na konjih; za temi je drdralo več krasno opravljenih kočij, v katerih so sedele dvorne dame; za njimi je jahal kralj, obdan od nosilcev bakelj, v spremstvu kavalirjev, in konec je delala raznovrstna zmes lovcev, huzarjev, jahalnih hlapcev in služabnikov vsake vrste — vse skupaj v vpijočih barvah in blesketajočih obšivih.

Tako se je bližal sprevod slavaloku, pod katerim je stal župan z belo oblečenimi deklicami. Pot se mu je svetil na čelu, ko je videl se bližati visoko gospodo, pred katero je moral govoriti.

Kastelan je naznanil kralju, da ga želijo stanovačci okolice pozdraviti, in v izvanredni dobri volji, kakor je tistega včera bil, je smejoč dal dovoljenje, da bo poslušal komično našemljenega župana, samo je pristavil svarilo, da se človek ne bode drznil imeti predolgega govora. Vozovi in kočije so se toraj ustavili in spremstvo je naredilo krog okoli kralja in njegovih kavalirjev.

Svečanih korakov in med neštevilnimi prikloni in obligatnim kašljanjem se je bližal župan z belo oblečenimi deklicami kralju, istočasno še enkrat ponavlja je ukaze: „Torej pozor! Kadar se jaz priklonim, se morate vsi prikloniti, in ako zakličem jaz „Slava!“ morate vsi zaklicati za menoj!”

Župan je prišel toraj v bližino vladarja ter se postavil s trioglati kapo v eni, napisan govor v drugi roki, namesto da bi stopil malo na stran, čisto pred glavo konja ter hotel po zadnjem najponižnejšem priklonu, pri katerem mu je padla lasulja z glave, začeti svoj govor. Komaj pa je izgovoril prve besede nagovora stressočimi ustnicami in trépetajočimi koleno, ga je že prekinil kralj z besedami: „Ali hoče on pridigati kljuse!u? Ali se ne more on postaviti na našo desno stran, ako velja govor nam?”

Pri teh besedah bi pač ne bilo treba muzanja okolu stoječih, da se popolnoma zmeša županova glava. Vendar je naredil neposredno pred konjem, ki se je skoraj plašil zaradi vihrajoče kite, jako globok poklon ter stopil potem na kraljevo stran — tóda na levo!

„Ah! je to naša desna stran? Ali človek ne ve, kaj je desna in kaj leva, in je župan v tej vasi?” mu je smeje zaklical vladar.

Sedaj ga pa je zapustil zadnji mali ostanek hladnokrvnosti.

Trikrat je začel stopivši na kraljevo desnico svoj govor in trikrat se je že v prvem stavku ustavil. Skoraj bi ga kraj pozval, da naj svoj govor prebere. Odmor je bil vedno bolj mučen. Že je kralj nagubančil obrvi ter bil na tem, da posvoji surovi navadi ošteje župana z ne posebno laskavimi besedami — ko je Anin oče, ki je stal čisto blizu, rešil čast vasi ter v kratkih besedah pozdravil kralja in zaklical: 'Slava!' Z neskončnim upitjem so začeli kmetje klicati, slava in vse je kazalo, da se bo lepo izšlo, ko je nepričakovan dogodel motil celo svečanost na zelo resen način.

Župan je postavil v grmičevju na vznožju grajskega griča nekoliko možnarjev ter ukazal svojemu hlapcu, da jih sproži, kakor hitro bodo začeli kmetje klicati: 'slava.' Prav blizu teh možnarjev je pa bil stari mlinar na svojem vozu. Pozabili so pa starega moža opozoriti na nevarnost. Njegov konj je bil že nemiren zaradi svita bakelj in trobenja rogov; mlinar je prosil nekega mladeniča, da mu konja drži. Mej tem ko se je vršil prizor z županom, je vse gledalo kralja. Komaj je ponehalo slavoklicanje, je počil prvi strel iz možnarja v oddaljenosti kakih deset korakov, in ko je nenadni svit smodnika konju vzel vid, se je vspel na prednji nogi, razbil v prihodnji sekundi z zadnjimi kopiti vago voza ter skočil v naslednjem trenutku, mej tem ko je za seboj vlekel razdrti voz, naravnost v gnuččo. Kričeč in vpijoč so se ogibali ljudje splašenemu konju, ki je v velikih skokih hitro došel do mesta, kjer je ravno Ana ponudila kralju šopek. Kraljev konj se je tudi vspel na zadnje noge ter je tudi hotel skočiti v stran. To se je zgodilo veliko hitreje, kakor se da popisovati; in velika nesreča se mora zgoditi v naslednjem trenutku, ako se ne posreči vzdržati splašenih živali, predno so prišle do konj nasproti stoječih kočij.

Toda v tem nevarnem trenutku, ko je kraljev konj ravno hotel skočiti v stran, se je prikazala velikanska postava med obema živalima ter jih ustavila z gotovo in železno roko. Minuto pozneje je bil kralj tudi obdan od svojih hlapcev, katerim je neznani krotilec predal konja vladarja. On sam je hotel hitro odpeljati drugega konja, ko je kralj, ki je mej tem zopet prišel k sebi, odhajajočemu zaklical glasno: „Stoj!”

To ni bil nihče drugi kakor dolgi Filip. Vkljub prošnji svoje neveste se je priplazil v bližino, gledal kralja, njegove velikanske grenadirje in njegovo veliko spremstvo, ter je hotel ravno tako pe-

opažen zapustiti svečanostni prostor, kakor je prišel. V tem trenutku pa je naenkrat videl, kako se je očetov konj splašil ter divjal skozi gnječo naravnost proti njegovi nevesti in kralju. Tu ga je zapustila razsodnost: z obema rokama je odrival ljudi v stran, skočil naprej ter prišel ravno še v pravem času, da je vsaj bolj resno nesrečo odvrnil. Da je pa s tem hrabrim dejanjem pokazal svojo velikost in moč in to še v najlepši luči velikemu ljubitelju velikih vojakov, mu je bilo še le sedaj jasno, ko je zaslišal ukazujoči kraljevi: stoj!

Kakor bi ga strela udarila, je Filip obstal ter se mehanično obrnil proti vladarju. Komaj je slišal skrbni krik svoje neveste; ni tudi vedel pozneje reči, kdo mu je vzel konja, tako zelo se ga je polastila misel: „Ti si zgubljen!”

„Naj stopi on bližje”, mu je zaklical kralj, „moram ga videti natančneje! Za ves svet, kako krasen človek! Sergeant Langbein, naj se postavi poleg tega človeka! Prostak Schmitz, naj mu da na glavo grenadirsko kapo — tako! Krasno! Polkovnik Röderer, kaj misli on o tem fantu?”

Nagovorjeni je prijahal bližje ter motril dolgega Filipa z očmi strokovnjaka; potem je javil: „Veličanstvo, da ponižno javim, ta fant meri za cele polcole več kakor sergeant Langbein, ki je sicer največji mož cele armade. Bil bi največji greh, ktereга bi mogel storiti ta človek, ako bi ne postal grenadir.”

„Neodpustljivo bi bilo,” je potrdil kralj. Nato je vprašal nesrečnega Filipa, ki je sedaj prepozno spoznal posledice svoje nepokornosti, na svoj najmilejši način: „Kakose imenuje on?”

„Filip Mosbach, Veličanstvo.”

„Kaj pa je on?”

„Mlinar.”

„Naj poslušaj, Filip Mosbach; prah požirati znajo tudi drugi ljudje. — On mora postati moj telesni gardist tako gotovo kakor se imenujem Friderik Viljem!”

„Jaz pa ne maram postati vojak.”

„Hej, zakaj pa ne? Ali se ga bo dolgo povpraševalo za njegovo voljo, ko je vendar jasno, da ga je Stvarnik ustvaril za grenadirja!”

„Ali jaz nisem Prus; jaz sem Saksonec.”

„O to ne dela nobene sitnosti! V naši vojski služijo možje iz dežel vseh gospodarjev. Da le ve, sedaj ko ga mi poznamo, ga

homo že znali najti, tudi če bi se skril notri v ogrsko deželo. Toda nam je ljubše, če bi se udal prostovoljno. Na, tu ima luisdor (zlat) za nagrado svojega hrabrega obnašanja, katero je ravnokar pokazal. — Stražmešter Kluge, on nam je porok, da se vzame tega fanta še pred našim odhodom, on m o r a z nami v Berlin.”

S temi besedami je rahlo udaril svojega konja ter jezdil med novim klicanjem in vpitjem ljudstva gori po griču proti gradu. Spremstvo se je pridružilo kralju in kmalu je zginil zadnji bakljonosec v vratih, mej tem ko se je glasilo veselo trobenje rogov v mirno noč. V gručah se je razšlo radovedno ljudstvo. Stražmešter Kluge, koščena postava ostrega pogleda in mogočnih brk, je stopil k dolgemu Filipu in nekoliko vojakov se je na migljaj predpostavljene ga pridružilo novemu tovarišu. Mladi mlinar je prišel mej tem zopet k sebi; s silo, to je videl, ni bilo mogoče priti do cilja. Sklenil je toraj, udati se za sedaj v svojo usodo, toda sklenil je pa, da bo imel svoje oči vedno odprte ter prvo priložnost porabil, ki se mu bo morebiti ponudila, da ubeži.

„Ako že mora biti,” je rekel tedaj vojakom, „pridite z menoj in pijmo za kraljev luisdor na dobro zdravje in prijateljstvo!”

Tega si grenadirje niso dali dvakrat reči: roko v rokiz, dolгим Saksoncem’, kakor so ga imenovali, so korakali proti gostilni „pri ključu”, Aninem domu, med tem ko so mu pripovedovali o krasotah Berlina ter veselju vojaškega življenja v Spandau.

III.

Zvijajča in protizvijajča. Čudna dogodba, pri kateri je dolgi Filip le gledavec, in kako se cela stvar ugodno konča.

Še pozno v noči je bila gostilna pri „ključu“ natlačeno polna gostov, ki so se pogovarjali o dnevnih dogodkih pri polnih kozarcih. Pri posebni mizi je sedel dolgi Filip z grenadirji. Ana, ki je hodila z rudeče objokanimi očmi sem in tje ter polnila prazne kozarce, ni mogla razumeti, kako more biti njen nesrečni ženin tako dobre volje, dokler ni njegov pomenljiv pogled ji vdal misli, da namerava vojake le prevariti, in sedaj je tudi zapazila, kako je onim pridno nalival kozarce, mej tem ko je on sam redkokedaj svojega izpraznil. Ko je to opazila, je postala mnogo bolj dobre volje.

Pri dolgi mizi je sedel krčmar sam. Tega večera je rešil čast vasi, to so mu kmetje v zelo veliko šteli, kakor niso mogli na drugi strani odpustiti županu njegovega zmešanega vedenja. Vedno in vedno je nanesel pogovor gostov na to stvar in eden izmed njih, ki je pridno pil, je udaril z roko ob mizo, da so vrči odskakovali, ter vpil:

„To vam rečem — in vsakemu lahko poveste, ki hoče slišati: — cela stvar utegne nekoga — imena nočem imenovati nobenega, — kljub njegovi žalbi suknji veljati stan, službo, čast in veljavo! Vi vsi morete reči, da sem to jaz govoril. In potem tudi vem, kdo pride na njegovo mesto, in meni in celi občini bo to v čast. Saj smo slišali, kdo more in zna govoriti pred kraljem, ne da bi mu kdo drugi narejal govora! Hoj, na vaše zdravje gostilničar! — Nisem prerok; toda da se zgodi kaj takega, je jasno kakor beli dan!”

„Na zdravje!” se je čulo od vseh strani. „Krčmar ,pri ključu’ je naš mož; on naj bo naš župan!”

Mej tem govorom je nesrečni župan, ki je porabil splošno zmedenost na slavnostnem prostoru ter neopažen odšel, za govornikovim hrbtom stopil med vrata ter slišal te zanj malo laskave izjave svojih kmetov. Prišel je, da pokliče gostilničarja ,pri ključu’ na odgovor zaradi nepoklicanega vmešavanja; kajti domišljal si je, da bi vseeno končal svoj govor, ter da ga je krčmar pred nje-

govim veličanstvom in drugo gospodo razžalil. Toda kar je ravnokar slišal, ga je pripravilo, da je spoznal nepripravnost svoje pritožbe; zato je ves zelen od jeze zavpil notri v sobo: „To se bom zapomnil, ti krčmar in ti, ki tako govoriš o meni! Še sem župan ter tudi ostanem vam vsem vkljub!” S temi besedami je zaloputnil vaški mogočnejz vrata sobe za seboj ter dirjal dalje spremljan od glasnega smeha kmetov.

Popolnoma vesel pa krčmar „pri ključu” vseeno ni mogel biti, ako tudi se mu je prilegalo laskanje sosedov. Večkrat je žalostno pogledal tja k mizi, za katero je sedel njegov bodoči zet; on si je mogel še manj razlagati, kakor pa njegova hči, kako more v vojaščino prodani fante piti tako veselo. Sedaj so se pa srečali nju-ni pogledi in dolgi Filip je zaklical: „He krčmar, na eno besedo!”

Obadva sta zapustila sobo; pri tem se je pa mlinar delal, kakor da bi ga noge ne nosile več. Vseeno pa jima je takoj sledil stražmešter; ostala dva grenadirja sta se ga pa že preveč navlekla. Filip je vprašal po svojem očetu ter čul na zadovoljnost, da se ni posebno poškodoval. Nato je povedal na kratko krčmarju načrt, katerega je sklenil, ter ga prosil, da pozdravi Ano. Da naj mu ostane zvesta, ter vseeno upa, da jo tekom enega leta popelje pred oltar. Sedaj je stopil stražmešter bliže in Filip je glasno rekel krčmarju: „Sporočite toraj mojemu očetu, da ne pridem tako kmalu nazaj v mlin. — O, tukaj pa je naš ljubi stražmešter! Kaj pravi on k vincu našega krčmarja? Ali se dobi v Berlinu kaj boljšega? Še enega hočemo piti, potem pa grem z njim — živijo kralj!”

Vrnili so se v sobo nazaj ter začeli iz nova piti. Uro pozneje — polnoč je že prošla — so se gugal grenadirji s svojim regrutom pojoč in ukajoč po gozdni poti.

Da so udarili popolnomo napačno pot, ni zapazil niti stražmešter Kluge, ki je v zadnjih uricah proti svoji navadi malo pogloboko pokukal v kozarec. Šele ko so sredi gošče prišli do neke brvi, se je zadnjemu čudno zdelo, da ne pozna potoka, ki teče spodaj. Toda Filip je znal pomiriti moze. „Jaz se bom vendar spoznal tukaj v domačem kraju, le dalje, mi moramo na ono stran!”

„Ta nerodna stvar te brvi nima niti ograje,” se je pritoževal prvi vojak.

„Ah kaj,” je rekel Filip, „pravi grenadir zna še naravnost marširati, če tudi je spil par kozarčkov več!”

Obadva grenadirja sta poskušala sedaj svoje ravnotežje na ozki deski; ali se je zgodilo vsled vzvišenega razpoloženja, ali ker je Filip, kakor sta pozneje trdila, malo pomagal — drugi se je izpodtaknil nad prvim in obadva sta se z glasnim vpitjem zvrnila v sicer ne nevaren potok.

„Tu jih imamo!” je zavpil dolgi Filip. „Stražmešter, naj ostane on na tej strani; jaz grem na drugo, in tako jih bova lažje potegnili na suho!”

Komaj pa je došel na drugo stran, je zagrabil desko brvi, jo močno potegnil, jo odtrgal od kolov ter jo vrgel grenadirjema, ki sta z zobmi šklepetajoč se vrtela v mrzli vodi.

„Kaj pa počenja on? Kako hoče zopet priti čez vodo k nam?” je vpil stražmešter.

„Jaz nočem priti prav nič več k vam,” se je smejal dolgi Filip. „Potok je meja; sedaj stojim na saksonskih tleh in zatoraj: Bog vas obvaruj! In ponižno naj javi svojemu Frideriku Viljemu, da ima dolgi Filip tudi dolge noge!”

S temi besedami je kakor dregnil v seršenovo gnezdo. Še dolgo na svojem begu skozi gozd je zamogel Filip slišati jezo stražmeštra. Da bi ga zasledovali, se mu ni bilo treba bati. Kluge je moral prej pomagati svojima tovarišema na suho, in ko sta stala vsa mokra in tresoča se pod drevesom, je preteklo še dosti časa, predno so iz potoka polovili svoje grenadirske kape. Mrzla kopelj jih je streznila; toda na zasledovanje v neznanem kraju ni bilo več misliti. Sklenili so torej, da se vrnejo — pa težkega srca, ko se je stražmešter sponnil kraljevih besedi: „On nam je porok, da bo še pred našim odhodom vojak.”

Z veliko težavo so našli pravo pot, da so se vrnili; Filip jih je speljal v sredo goščave. Solnce je stalo že visoko na nebu, ko so na vse zadnje po dolgem tekanju in tavanju naleteli na neko ubogo žensko, ki je nabirala drobnjavo, ki jim je povedala, kje naj hodijo.

Polkovnik Röderer, kateremu je Kluge moral javiti prigodek, se ni malo ustrašil. „Kralj je govoril cel večer o dolgem Saksoncu; zdi se, da mu je ta naredil več zabave kakor ves lov. Dal bo njega pretepsti, če mu ne pripelje begunca nazaj. Do jutri zjutraj mora biti Saksonec tukaj; naj toraj on porabi svojo pamet, sicer se mu ne bo nič prav dobro godilo!”

Stražmešter Kluge ni prav nič potreboval te vzpodbude. Poznal je kralja in njegove navade prav dobro; tudi ga je gnalo maščevanje, da ujame Filipa, ki mu je takozagodel. Kakor pa je tudi mučil svoje možgane, mu dolgo ni hotelo pritinič pametnega na misel. Taval je premišljujoč to in ono po neki samotni stezi, ki se je vila med visokimi plotovi zadaj za vasico, ko je naenkrat zagledal pred seboj župana. Takoj mu je šinila v gl'avo misel — župan naj ga pripelje na sled beguncu.

Pozdravil je prijazno in kmalu se je vnel živahen pogovor. „Včeraj zvečer je on začel krasen govor — takoj je bilo videti, da bo izvrsten! Toda neumni kmetje so ga zmešali.”

„Toraj je vaša milost tudi opazila? Prav ljubo mi je, zelo ljubo! Da, govor in najvišja gospoda, in človek vsega tega ni vaje, in nemir med kmeti —”

„Seveda, seveda! Toda žalibog, njegovo veličanstvo najbrž ni opazilo teh vzrokov. Izrekli so se včeraj zvečer prav neugodno o njem, in prav lahko bi se zgodilo, da utegne krčmar „pri ključu” — ki je, mej nami rečeno, imel prav kmetski govor, ki se niti najmanj ne more primerjati z njegovim — postati njegov naslednik v uradu.”

„Ali se je res kaj takega govorilo? — Mislim, to bi bila moja smrt!”

„No, jaz govorim le, da bi to bilo mogoče! Zelo bi se moral potruditi, da pokaže kolikor mogoče kmalu njegovemu veličanstvu prav jasno in očito svojo veliko udanost, svoj veliki razum; za to se mu ravno ponuja najboljša priložnost. -- Vsaj on vendar pozna dolgega Saksonca od včeraj zvečer?”

„Dolgega Filipa? Seveda! Fant mi je že leta dolgo trn v peti, in sedaj pa še celo, ko ima postati zet krčmarja pri ključu.”

„Tedaj se mu mudi nepoplašljiva priložnost, da se zuese nad njim, ob enem pa zopet pridobi naklonjenost njegovega veličanstva. Fant je namreč pobegnil, in ako mi on najde danes, kje se nahaja, bom zanj govoril pri kralju.”

Z veseljem je sprejel župan predlog stražmeštra ter izrazil upanje, da se bo vse dobro zvršilo, posebno ker popolno pozna razmere fanta ter ne misli, da je bežal daleč proč. Dogovorila sta se še, da se snideta zvečer v neki samotni ogljarski koči, ktere lego je župan natanko popisal, ter se potem ločila.

Slutila pa nista prav nič, da jih je slišala stara Jera, ki je v senci goste žive meje utrujena od svoje poti zaspala, pa se zbudila vsled glasnega govorjenja župana.

Dogodek preteklega večera je dobrovoljno kramarico zelo razžalostil; srce jo je bolelo, ker je spoznala, da je ona pripravila v nesrečo ubogega fanta s svojim zapeljivim govorčenjem. Sedaj pa je naenkrat čula iz ust stražmeštra novico o njegovem srečnem begu in ob enem nove načrte v njegovo pogubo in v ta namen naj bi pomagalo izdajstvo župana. Dobro se je pazila, da ni izdala možema svoje navzočnosti; šele ko sta že bila precej daleč, si je upala vstati. Stara Jera je začela sedaj premišljevati to in ono, kako bi mogla popraviti nesrečo, katero je povzročila proti svoji volji. Sedaj je hotela hiteti tja v mlin, da bi svarila ljudi pred županom; toda bala se je, da ne bi pri teh potih zamudila glavne stvari; zavoljo tega je navsezadnje sklenila, da pojde do njé dobro znane ogljarske kočé ter se tam skrila. Samo ako zvem za pravi načrt, ga morem z vspehom preprečiti, si je mislila.

Župan je pa med tem poizvedoval okoli. Po kratkem obisku v mlinu, ki je mirno stal, in po kratkem pogovoru s staro zgovorno Marto je spoznal, da je njegova misel opravičena, da je Filip skrit pri svojem bratrancu Martinu na Tanenhofu. Župan se je zaradi tega podal tja. Tanenhof je ležal pač dve uri onstran meje sredi zelo divje goščave; leta so pretekla, predno je kak tujec obiskal to v stran ležečo hišo. Predno se je dospelo do hiše, se je šlo mimo travnikov in polja, ki je spadalo k hiši. Župan je po truda polni poti prišel do enega teh travnikov ter zagledal pred seboj številno čredo ovac, ki se je pasla po travniku, in v veliko veselje ogleduha ni bil pastir nihče drug kakor naš dolgi Filip iz mlina.

Komaj je namreč dospel naš prijatelj do hiše svojega bratrance, so ga naprosili, da za sedaj nadomestuje obbolelega starega ovčarja, in Filip je rad storil. Na samotni paši je imel časa dovolj premišljevati svojo lahkomišelnost in njene posledice. „Ogibal se bom domače hiše ter si moral ustanoviti novo ognjišče sto ur daleč od teh Prusov. Ali pojde Ana tako daleč z menoj in stari očé?”

Samotnost ovčarskega življenja se mu je zdela neznosna; zato je bil jako vesel, ko je zagledal človeka, ko je nenadoma prišel župan po poti, in akoravno Filip sicer ni mogel trpeti starega župa-

na, mu je vendar prijazno voščil ‚dober dan.‘ Potem mu je, ne da bi kaj sumil, pripovedoval, zakaj je tukaj ter se namerava kmalu podati v tujino; kajti v svoji poštenj duši ni mogel sumničiti župana izdajstva.

Župan je vse to slišal ter navsezadnje dejal, da mora hiteti, da pride še pred nočjo do neke oddaljene hiše. Pri odhodu je vprašal: „Vsaj boš zvečer gnal čredo do Tanenhofa, mlinar?“

„Ne, jaz ostanem s čredo tukaj.“

„Zelo žal mi je za te; neprijetna noč bo in deževalo bo tudi.“

„To mene malo briga. Zlezel bom v svojo ovčarsko kočo, ki stoji tam-le gori, ter bom imenitno spal, in še tem bolj, ker zadnjo noč nisem zatisnil očesa. Pes bo pa namesto mene imel stražo.“

Voščila sta drug drugemu lahko noč ter se razšla. Kakor hitro pa je prišel župan do prvega ovinka, je spremenil svojo su cr ter hitel po stranskih stezah nazaj, da bi se določeno uro sešel s stražmeštom. „Zmaga!“ je ukal zamozavestno, „mi bomo ujeli dolgega fanta ter si zopet pridobili naklonjenost kralja!“

Morebiti pa je delal račun brez krčmarja!

Za Filipa se je pa nagibal najbolj dolgočasen dan njegovega življenja proti koncu. Zgodaj še je zaprl ovce v ograjo, sam pa šel v leseno kočo ovčarja, ki je stala na dvokolesnih kolid.

Dež, ktere ga je župan prerokoval, je začel v resnici padati; iz početka je le bolj vršelo, pozneje pa vedno bolj in bolj, in navsezadnje je lilo kakor iz škafa. Filip je že dolgo ležal v svoji ovčarski omari na suhem listju zavrt v volnato odejo; poslušal je enakomerno šumljanje padajočega dežja in kmalo trdno zaspal.

Kako dolgo je tako spal, mlinar ni vedel, ko ga je naenkrat zbudilo močno lajanje psa. V prvem trenutku ni vedel kaj storiti; hotel je vstati; pri tem je pa močno zadel z glavo v nizko streho kočje; to mu je spravilo misli v pravi tir. Sedaj je pa tudi slišal, kako nekaj šumi v bližnjem grmovju; takoj potem je nekdo potrkal na kočjo in ženski glas je vprašal: „Ali si ti mlinar?“

„Da, toda kaj pa je sredi noči in kdo si ti?“

„Stara Jera, kramarica sem. Oh moj Bog, kaj se vse godi, kako se bo to končalo! Počakaj malo, da pridem do sape: celo pot sem tekla od ogljarske kočje notri do griča spodaj, in nazadnje sem si morala še zviti nogo, tako da sem se le z največjo mujo privlekla sem gori.“

„Kaj pa je vendar — ali so vam roparji za petami? Prižgati hočem luč — ”

„Ne, nobene luči, za nič ne! Seveda so mi za petami, župan in pruski vojaki!”

„Oho!” je zaklical dolgi Filip, kteremu se je zasvetilo v glavi. ko je omenila župana in vojake. Kakor blisk je švignil zdaj iz ko. če ter rekel: „In vi ste hiteli sem gori, da me pravočasno svarite? Tega vam ne pozabim, dokler bom živel!”

„Ej, to je bila moja dolžnost; jaz sem vendar bila, ki sem vas palnila v nesrečo s svojim vencem! Sicer pa imamo še časa: pred tretjo uro jih ne bo sem, in sedaj je morebiti v vasi ura bila eno.” Sedaj je dolga starka začela pripovedovati natančneje celo zaroto, kakor je bila dogovorjena med stražmešтром in županom. In ne malo se je čudila, da je njeno pripovedovanje pripravilo fanta v najboljšo voljo.

„Ti lisjaki me hočejo toraj tako ujeti ter peljati pred kralja?” je vzkliknil glasno smejoč se.

„Ravno tako, kakor vam pravim, ter nameravajo narediti poleg tega še veliko šalo; oni hočejo, mej tem ko bi vi spali, zapreti vrata ovčarjevega voza, ter vas peljati z vozom v grajski dvor.”

„Krasno. imenitno! In preklicano, stvar bi se jim skoro za las posrečila! Toda le smeajte se! Sedaj pa poslušajte Jera, kako jim hočemo eno zagosti. Modremu stražmeštru se bo žolč razlil in ta-le domišljavi župan, ki se hoče z izdajstvom poštenega človeka kralju prikupiti! No, naj le počaka, doživeli bomo še, da bo žel koprive namesto lovorike!”

„Kaj nameravate storiti? Jaz bi mislila, da je najbolje bežati in to kakor mogoče hitro.”

„Za noben denar ne! Začetek te komedije moram vsaj videti, vi pa, Jera, jo igrajte do konca in mi pozneje povejte, kako je bilo. — Stvar je prav enostavna: vizlezete namesto mene notri v ovčarsko omaro, ter se daste od teh pruskih lisjakov odpeljati na grajski dvor. Ker ste si zvili nogo tako ne morete iti nazaj peš. Jaz bom pa zlezl na smreko ter imel vsaj to veselje in užitek, da bom videl odhod.”

„Sveta nebesa, Filip, kaj mislite vendar o meni? In jaz naj zlezem pred kraljem in vso gospodo iz tega voza in v tej obleki? Vrh — vsaj me bodo obesili?”

„Niti enega lasu vam ne bodo skrivili! Ni vam treba praviti, da ste me svarili. Vrh tega pa doživite najbolj imenitno šalo, kar se jih da misliti — vsaj jaz sam zase bi dal deset trdih tolarjev, ako bi mogel videti obraze župana in stražmeštra na grajskem dvorišču.”

„Toda oni bodo prej zapazili!”

„Vas bodo pa prej izpustili in mi nismo ničesar zgubili. Poskusiti pa moramo to šalo.”

Jera je konečno privolila ter zlezla v voz, mej tem ko se je Filip naslonil na smreko pripravljen, da takoj spleza nanjo, kakor hitro začuje le najmanjše glasove.

Sedaj je bilo zopet vse tiho povsodi na okoli. Dež je prenehal, toda gosta megla je ležala na gozdu ter le malo prepuščala mesečno svitlobo. V ozkih gozdnihih potih je moralo biti popolnoma tema, mej tem ko se je zunaj na travniku moglo komaj razločevati najbližje predmete. Filip je čakal in čakal; že se je začel bati, da bi se utegnili vojaki zgubiti ter ga tako oropati smešnega prizora, kterega se je zelo veselil. Kar je pes zalajal, in mislil je, da čuje od gozdne poti sem šum. V naslednjem trenutku je že bil v mali višini na eni debelih vodoravnih vej smreke in je zagledal med drevjem svit, ki je pa takoj zopet zginil. Skoraj četrť ure dolgo ni slišal ničesar več. Že je mislil, da se je zmotil ter je hotel zopet splezati doli — kar je nekaj za njegovim hrbtom hitro pribajalo skozi grmovje; previdni koraki so hiteli čez trato; zopet je lajal pes, mnogo glasneje kakor prej ter skočil po konci. Sedaj je zaslišal Filip neposredno pod svojimi nogami glas stražmeštra.

„Pes nam bo vse pokvaril” je govoril bolj tiho; „hitro moramo končati stvar, drugače se zbudí in jaz se ne bi rad seznanil natančneje z njegovimi pestmi — naprej!”

Takoj potem je zaslišal Filip, da so se vrata močno zaloputnila ter zapahnila in v naslednjem trenutku je donelo na njegova ušesa glasno krohotanje, kterega bi se zelo rad vdeležil na vse grlo.

„Tako, tič,” je zaslišal vpiti stražmeštra, „sedaj si vjet! Sedaj se mu bo poplačalo njegovo dejanje od včera zvečer! Da, naj le trka; prej se mu ne odpre, dokler se voz ne ustavi na grajskem dvorišču pred njegovim veličanstvom. Obvezati moramo še voz z vrvjo, da ne odlomi zapaha. Tako! — in sedaj naj bo lepo miren! V Spandaui ga bodo že podučili, kako mora v bodoče bolje stražiti. Naprej!”

Tako so peljali voz doli po griču. Spodaj na gozdni poti so upregli konja; župan, ki je poznal pot in vozil, se je vsedel na streho omare; za njim so se vsedli stražmešter in dva grenadirja, in naprej se je vozil čudni voz mej veselim pokanjem biča proti pruski meji.

Filip se je na vse grlo smejal ter le želel, da bi mogel videti krasen prizor pri gradu. Tola iz dobrih vzrokov je to pot premagal svojo radovednost. Ko je napočil dan je gnal svojo čredo na Tanenhof, ter tam svojemu bratrancu Martinu povedal, zakaj se mu zdi prav in umestno, da gre za nekoliko časa iz dežele.

Skoro v istem času, ko se je Filip s popotno palico v roki poslavljaj od ljudi samotno ležeče hiše, je došel ovčarjev voz do gradu. Na vznožju griča so se ustavili; stražmešter je šel gori ter takoj javil polkovniku srečen uspeh duhovite bojne zvižgače. Röderer ni imel nič nujnejšega opravila, kakor da je hitel krasen dogodek povedati njegovemu veličanstvu. Friderik Viljem je ravno sedel v družbi nekaterih gospodov in dam pri zajutreku ter z velikim veseljem poslušal radostno zgodbo, kako so ravnokar „dolgega Saksonca“ spečega ujeli, ter ga pripeljali od onostran meje v njegovem ovčarskem vozu.

„Zapelji takoj voz tusem pred naša okna,“ je ukazal kralj, „in straža naj stopi pod orožje. Mi želimo videti ta prizor. In čuje naj — stražmešter Kluge bo avanziran, župana pa, ki je sicer slab govornik, vendar pa, kakor se zdi, lisjak, hočemo osebno obdarovati!“

Malo minut pozneje je drdral voz skozi grajska vrata ter se skupaj z županom in vojaki ustavil pred oknom kralja. Ko se je pa namesto „dolgega Saksonca“ prikazala stara Jera ter se pred kraljem priklonila, je zaloputnil kralj okna, da so se vse šipe pobile.

Kaj je sledilo temu, si more vsakdo lahko misliti. Namesto pričakovanega povišanja in obdarjenja je bilo polno kazni, zapora in odpuščenja iz službe. Prihodnjega jutra je odpotoval kralj s svojim spremstvom v Berlin nazaj, nikdar več ni prišel na lovski grad ob saksonski meji. Župan je moral kraj zapustiti; kajti kmetje so ga začeli preveč sovražiti, odkar so zvedeli za njegovo izdajstvo. Na njegovo mesto je bil v resnici izbran krčmar, pri ključu, kakor je oni kmet na osodepolni svečanostni večer prero-

koval. Dolgi Filip je popotoval mej tem kot mlinarski pomočnik po južni Nemčiji okoli. Ko je čez leto dni zvedel, da je Friderik Viljem I. umrl, in da njegov sin in prestolonaslednik sicer zelo rad vidi in ceni vojake, toda vseeno ne lovi tako kakor umrli kralj „velikih korenjakov“ po deželah drugih vladarjev, se je vrnil domov v samotno dolino, kjer se je kmalu vršila vesela ženitev.

Veliko veselje in radost je vladala na dan poroke! Pod stari mi hrasti je bila javna pojedina, in ko je vino že zelo razveselilo in razvnelo goste, se je naenkrat bližal od gozda sem čuden voz, bogato ovenčan ter poln fantov, ki so se preoblekli v pruske grenadirje z velikanskimi svetlečimi se kapami iz pločevine (pleha) — bil je znani ovčarski voz — in veselja ni hotelo biti ne konca ne kraja, ko je iz vrat voza zlezla stara, že grbasta Jera z osodepolnim zlatim vencem na glavi.

„Da, sosedje,“ je zaklical ženin, ko se je šum nekoliko polegel, „vesela šala je bila in srečno se je končala! Toda za las je manjkalo, pa bi se slabo godilo, in posledice svoje lahkomiselnih nepokornosti sem moral prenašati celo leto. Toda sedaj je vse dobro: koristilo mi je!“

Ovčarski voz je ostal kot neka posebnost in spominek v Grundmühle ter se podedoval od roda do rola. Še pravnuki dolgega Filipa so kazali svojim otrokom že vso trhlo omaro; ako ga imajo še dandanes, nismo mogli zvedeti.

I.

Zavržen.

Blainsco Hall, rodna stolica onih Worthington od Blainsco, gospoduje nad prijazno dolino ne daleč od starega mesta Wigan, ki igra v zgodovini Lancashire važno vlogo. Gosposka hiša, ktere prednji del in stranski stolpi iz rudečega peščenca iz okolice so lično zgrajeni v najzgodnejšem Tudor-slogu, se naslanja slikovito na z gozdom poraščen grič ter si je ohranila svoje ponosno zunanje lice, akoravno so dnevi nekdanjega njenega sijaja, iz ktere-ga zadnjih časov hočemo podati nekoliko vzburljivih prizorov, že davno minuli. V glavnem bomo zvesto sledili poročilom istočas-nih pisateljev, ki so dostikrat zaznamovali celo govore in odgo-vore delujočih oseb.

Bilo je na predvečer božičnega dne v letu 1583. Oster veter od severozapada je valil težke gručice oblakov od Irskega morja sem čez ravno obrežno ozemlje v Lancashire ter udarjal sneg in dež proti gričevju pri Wiganu, ki mu je valilo na pot prve ovire na njegovi burni poti. Kdor ni moral pri tem slabem vremenu na prosto, je ostal varno za domačim ognjiščem. Toliko bolj čudno je bilo, da so delali v Blainsco Hall očitno priprave za vzprejem številnih gostov. Prostrana dvorana je bila svečanostno okraše-na in v velikem mramornatem kaminu je plapolal mogočen ogenj, ki je razširjal svetlobo in gorkoto po visoko obokanem prostoru. V njegovem migljajočem odsevu se je svetilo staro orožje nastenah in je gledal marsikateri vitez v polnem oklepu in marsiktera sra-

možljiva plemenita ženska v neokornih nošah davno prošlih dni na mesto, v katerem so nekdam živeli. To so bili predniki in pradedi Worthington od Blainsco, rodovine, ki je še vedno štela med najodličnejše iz Srednjega Lancashire, akoravno je od izbruha verskih homatij na Angleškem tudi nad to katoliško hišo divjal pogubonosni vihar.

Stari pošteni Tom, že od mladih nog služabnik v hiši, je ravnokar pogrnil mizo — tega namreč ni zaupal nobenemu mlajšemu služabniku — ter pri tem po svoji stari navadi sam seboj govoril, ko je še enkrat motril namizje.

„Tako, Tom“, je dejal ter hvalil samega sebe, „to smo dobro storili! Tukaj za Gerards, ali ne za SirThomasa, ki je vlekel zadnjič svojega lastnega brata k protestantski pridigi; tukaj za Walmsleys, krasne ljudi pristnega, starega lancashirskega plemena; tukaj za Molineux — Lord in Lady Braidshaig sta navadno sedela tukaj, toda odkar sta odpadla od vere, jih ne moremo povabiti k taki priložnosti kakor danes —, in tukaj za mylady, in čisto zgoraj, na mestu starega Sir Richarda, ki na srečo biva že dva dni na Bradshaw Hall, za našega mladega gospoda Sir Johna, ki prejme danes prvič sv. obhajilo, in poleg njega je za duhovnika. Kako se veselim, da vidim zopet častitega gospoda! Vsaj sem ga nosil še kot otroka v svojem naročju. Tukaj, to je kozarec, katerega mu je stara mati, Bog ji daj zveličanje, podarila k njegovemu prvemu sv. obhajilu. Kako se človek postara; zdi se mi, kakor da bi se vse šele včeraj zgodilo! Tako — sedaj pa še srebrne svetilnike z voščeniimi svečami. Kako se bogata namizna oprava in čaše svetijo in lesketajo! Da, da, kdo ve, koliko časa bo trajala ta slava tukaj; komisarji že pohlepno in poželjivo stegajo svoje prste po njej, doživeli bomo še nazadnje, da pridejo ter odnesejo vse ter prodajo hišo in dvor, kakor so že storili z marsikterim plemiškim seliščem. — Staremu Sir Richardu se ne more navsezadnje popolnoma v zlo škoditi njegove trme. Sicer pa je dobro, in to je mylady imenitno naredila, da ga čez Božič ne hode doma; kdo ve, ali bi nam ne pokvaril lepe svečanosti!“ Mej tem ko je stari sluga govoril tako sam s seboj, je popravil še to in ono ter hotel ravno z zadovoljnim smehljajem na dobrohotnem obrazu zapustiti dvorano, ko se je začul iz dvorišča gori peket podkev ter je malo minut pozneje stopil Sir Richard pred prestrašenega Toma.

Stari gospodar od Blainsco Hall je imel pač svoje slabe muhe, kakorsmo čuli od poštenega služabnika. V mirnih časih bi bil Sir Richard popolnoma izboren mož; toda v onih viharnih dneh je bila njegova bojazljiva, k nezaupljivosti nagnjena narava njemu samemu in njegovi okolici mučna. Do najskrajnejših mej dovoljenega in pač še tudi precej čez te popustljiv, je sicer do zdaj ušel ogromnim denarnim kaznim, s katerimi je silila kraljica Elizabeta že mnogo let sam katolike, da sprejmejo njeno državno vero. Ali se mu pa tudi v prihodnje posreči to, ne da bi javno žrtvoval vero svojih očetov, kateri je bil vdan iz vsega srca in za katero so bili vneti tudi ostali člani rodbine? Žrtev svoje vere ali žrtev svojega bogastva, to je bila strašna primorana izbira, ki je stopala z vsakim dnevom bolj grozeč pred dušo bojazljivega starca in ki ga je naredila naravnost bolešno razburjenega. Zato lahko razumemo, zakaj je Lady Worthington napotila starega moža, da se je odzval vabilu nekega sosednega plemiškega selišča; kajti pri božični svečanosti, katero je že dolgo nameravala prirediti, ni smel biti navzočen.

Sedaj je pa vendar popolnoma nepričakovano prišel nazaj! Počteni Tom se je njegovega nenadnega prihoda tako zelo ustrašil, da bi njegova roka skoraj izpustila svečnik. Toda kmalu se je ojunčil ter se hotel naglo umakniti svojemu gospodu, ki je zagledal z izrazom največjega začudenja okrašeno dvorano in bogato pogrnjeno mizo. Toda bilo je prepozno; moral mu je dati odgovor.

„Kaj pa se godi tukaj?“ je vprašal Sir Richard mej tem ko je odvrgel klobuk in plašč. „Čemu te priprave?“

„Miza je pogrnjena za nekatere goste, ktere pričakujemo danes zvečer,“ je odgovoril služabnik.

„Za goste — kakšno svečanost pa se praznuje brez moje vednosti?“ je popraševal stari gospod, čegar žila na čelu se je začela nevarno napenjati.

„Božični praznik, mylord, in vihu tega prejme to noč mladi gospod svojo prvo sv. obhajilo, in k temu je hotela mylady povabiti nekaj prijateljskih rodbin,“ je razlagal Tom, ki je s strahom opazoval naraščajočo jezo svojega starega gospodarja.

„Tako,“ se je ta zadržal, „res! Zato so me poslali v Bradshaw Hall! Javna božična maša in obhajilo v časih, kakor jih imamo

sedaj — človek mora znoreti!" Poteptal je z nogami oh tla, da so rožljale ostroge jahalnih čevljev. „Kdo so povabljeni?" je vprašal na to služabnika, ki je prestrašen navedel njihova imena. „Tako naj zajaha nekaj hlapcev konje ter odpove vabilo, ker — no, ker vsak trenutek pričakujem hišne preiskave. — Kje je Lady Worthington?"

„V modri sobi na vogalu," je dejal služabnik ter začuden gledal za svojim gospodarjem, ki je hitrih korakov hitel skozi dvorano proti omenjenim vratam. „Vedno sem nekaj slutil, da bo kaj prišlo vmes; svečanost bi bila prelepa za sedanje čase. Moj Bog, kako žalosten večer bo doživela dobra gospa, in šele njegov sin, ako zares pride; še misliti nočem na vzprejem." Z glavo majaje je pogledal Tom še enkrat po lepo urejeni mizi ter vzdihoval: „Vse zastoj!" Nato je odšel, da pošlje po hlapce.

Lady Worthington, sestrična starega gospoda, ni slutila, kaj jo je čakalo. Mej ravno opisanim dogodkom je delala skupno s svojim sinom Johnom, čvrstim dečkom komaj enajst let starim, da okraši oltar za dolgo zaželeno svečanost. Raz mize, lepo izdelane iz dragocenega lesa, je dama vzdignila lično izrezljano stojalo, ki je zakrivalo zadnjo steno ter navadno nosilo dragocene kozarce in pokale, odvila s slonovino in bisernico uložene ploče — in tu se je lesketala pred začudenim očesom v svetlobi sveč bogato pozlačena podoba starega gotiškega altarja s svojimi umetniškimi rezbarijami in bogatimi relikvijarji.

„Oh, kako lepo!" je ukal deček, in njegove velike modre oči so žarele veselja pri pogledu na to krasno svetišče. „Poglej vendar, mamica," je rekel ter kazal na umetno skupino omare, „tu je tudi Jezušček in ljubljena Mati Božja in Sv. Jožef, in pastirci mu prinašajo jagnje, in nad njimi pojo angeljci: Gloria in excelsis Deo! Slava Bogu na višavah! Oh, da moramo vedno prikrivati lepi oltar! Kako rad bi bil vsak dan pri njem pri sv. maši! Toda, kaj ne, kadar bom kedaj duhovnik, kakor stric, ki pride danes ponoči, bo zlobna kraljica v Londonu že davno umrla, in potem bom smel odkrito in javno brati mašo na tem oltarju?"

„Prosi danes ponoči le prav zelo Jezuščka, ki pride prvič v tvoje srce, da podari zopet naši domovini mir ter ji ohrani staro katoliško vero," ga je opominjala mati resno.

„Gotovo, rad storim to, in tudi za tebe bom molil in dragega

očeta, ki je na morju, in za starega očeta in za vse, kakor si mi rekla. Toda za našo kraljico, ki ukazuje obešati naše duhovnike, nočem moliti," je dejal deček.

„Kako? Ali moj John ne ve, da moramo ljubiti svoje sovražnike? Ali ni naš Zveličar molil tudi za one, ki so ga pribili na križ?" ga je mati resno vprašala.

„Dobro, mati," je tolažil sin. „Ker ti želiš, hočem tudi zanjo moliti, da se spreobrne?"

„Ne zato, ker jaz želim, otrok moj," je popravila mati, „temveč, ker ljubi Bog tako želi. In sedaj mi daj svetilnike sem ter mi pomagaj pogniti prte po altarju — relikvije svetih mučencev so v njem —, in tu spada tudi blazinica za mašno knjigo, ter daj v red zvonček in steklenice — tako, sedaj sva gotova. Zdaj se bodeva pa vsedla oltarju nasproti, in ti mi boš čital kaj iz ‚Vrta duše‘, dokler ne pride tvoj stric. Pričakujem ga vsak čas."

Deček še ni dolgo bral, ko so bila vrata male predsobe, ki je vezala soho z dvorano, naglo odprta. „On pride!" je veselo zaklical deček ter skočil proti vratom; toda namesto pričakovanega je vstopil Sir Richard nad vse razburjen. Njegove blede poteze so bile še bledejšje kakor navadno in brezbarvene ustnice so trepetale. Kakor hitro ga je zagledal John, je razočaran obstal sredi sobe ter rekel: „Stari oče je!"

„Da, stari oče je," je odvrnil starec ježno. „Ali ti ni ljubo, da je stari oče? Pojdi sedaj v svojo sobico, jaz moram nekaj govoriti s tvojo materjo."

Ko je deček odšel, se je obrnil stari gospod do Lady Worthington. Plemenita žena je pač spremenila svojo barvo pri prvem pogledu, sedaj pa je zopet postala mirna.

„Gotovo nisem posebno dobro došel ta večer," je pričel Sir Richard. „Ali jaz nisem mogel slutiti, kako vas moti moj prihod v moji lastni hiši. Kaj se pa godi tukaj, ako smem vedeti?"

Dama je odgovorila na te zelo razdraženo govorjene besede mirno in odkrito: „Žal mi je, mylord, ako sem vas z malo svečanostjo razžalila, katero praznujemo to noč. Še prerada bi vas povabila; kajti pri prvem svetem obhajilu vnuka ne sme prav za prav manjkati stari oče. Toda, da priznam brez ovinkov, bala sem se ugovarjanja od vaše strani in tako sem se morala pač, če tudi nerada, odpovedati vaši navzočnosti pri tej svečanosti"

„Zares, milostiva, bali ste se ugovarjanja od moje strani, in tedaj ste veliko rajše sklenili, da pošljete starega, nepriljubljene-
nega svojeglavneža, ki je sem in tja tako neskromen, da je drugega
mneja kakor vi fanatiki, tja v Bradshaw Hall? Prav lep!“
Nato je starec naenkrat premenil glas, v katerem je govoril dosedaj,
stopil tik pred svojo sinaho ter rekel z glasom tresočim se razbur-
jenja: „Ali hočete s silo vreči mojo družino v pogubo? Svečano
prvo obhajilo v časih kakor dandanes, in vrhu tega še raztrobiti v
celi okolici ta poskus, to je v resnici še več, kakor bi se nadejal od
vašega fanatizma!”

„Da se povabi na Božični večer nekoliko zanesljivih sosedov na
obisk, ni vendar nič nenavadnega na Angleškem“, je odgovorila
mirno dama.

„Zanesljivih!“ je vzkliknil Sir Richard. „Kdo pa je dandanes
zanesljiv? Da se pa povabi vse k a t o l i š k e družine iz okolice,
je nenavadno dovolj, in da se jih povabi kot priče, kako se v hiši
Worthington bere mašo v zasmeh postav njenega veličanstva ter
se dela druge neumnosti, ki se kaznujejo kot veleizdajstvo — to je
norost, naravnost blaznost!”

„Mylord, vaša razburjenost oproščuje te izraze“, je odvrnila
dama vsa zarudela, „Mislila sem, da bode svečanostno ponavlja-
nje krstne obljube, ki se vrši pred prvim svetim obhajilom, pripo-
moglo k temu, da se enega ali drugega povabljenecv potrdi v zve-
stem spoznavanju svoje vere.”

„Krasno, v tem spoznam sestro ustanovitelja angleških du-
hovniških seminarjev na celini,” je zasmehoval starec svojo sina-
ho, ki je bila v resnici sestra Dr. Allensa, za katoliško cerkev na
Angleškem mnogo zaslužnega poznejšega kardinala. „In med
omahljivce, ktere je treba potrditi v veri, spadam tudi jaz — kaj?
Pa seveda, iz ravno kar priznanih vzrokov se me žalibog ni moglo
povabiti!”

Lady Worthington ni odgovorila; le bolestno so ji trepetale
ustnice in njeno velikodušno oko je resno gledalo Sir Richarda, ki
je umikajoč se njenemu pogledu nadaljeval: „Žal mi je, mylady,
da mora tako dobro pripravljeni ganljivi prizor izostati. Seli so
že odšli, da odpovedo povabljenim; mirno, draga moja! — More-
biti sem s tem korakom nekoliko posegel v pravice gospodinje te
hiše; toda to-le pismo, ktero sem dobil danes popoldne ter je po-

vzročilo mojo tako nepričakovano vrnitev, me bo pač opravičilo.”

Mej tem ko je dama naglo prečitala podane ji vrstice, se je vr-
gel Sir Richard v stol ob kaminu. Ko ga je čez nekoliko minut
zopet zvila ter vrnila, je vprašal, mej tem ko jo je z gibom roke po-
vabil, da se vsede: „No, kaj meni moja modra sinaha k temu po-
zivu?”

„Davno sem ga že pričakovala,” je odgovorila Lady Worthing-
ton. „Vaša neodločnost je bila tako nemogoča za dalj časa, in
odkrito povem, veselim se, da ste sedaj primorani stopiti odločno
na stran katoličanov.”

„Ha ona se veseli, da stari rod Worthington od Blainco po-
gine!” je vzkliknil starec ter sunil železni drog v ogenj, da so
iskre okoli letele.

„Veseli me, mylord, da more naša rodbina pokazati Jezusu
Kristusu, da ceni tudi ona zvestobo naproti njegovi cerkvi višje
kakor pa posvetno blago,” se je glasil plemeniti odgovor.

„Toraj mislite, da se moram dati rubiti vsako leto za 3250
funtov,* samo ker se branim sem in tja poslušati katero neravno
rinsko pridigo, da ne omenim nedosežnih svot za prejem zakra-
mentov? Ali zares mislite, da naj zapustim tekom malo let v svoji
visoki starosti lepa posestva svojih dedov ob beraški palici, da me
po naših postavah najprvo bičajo, potem z žarečim železom obžgo
in navsezadnje preženejo in Angleške kot izgnanca? Ne in nika-
kor ne! S tem bi se zares malo pomagalo katoliški stvari. Pustite
me izgovoriti; potem boste videli, da mislim z njo bolje, kakor vi
domnevate. Ali ne vidite, kako store naši nasprotniki vse, da uni-
čijo eno katoliško rodovino za drugo? S kopico pregnanih bera-
čev bodo imeli lahko igro. Toda z Worthingtoni se jim ne bo po-
srečilo! Dokler živim jaz, ne dobe niti beliča kazni, in jaz mislim,
da koristim s tem, da onemogočujem propad stare katoliške rodo-
vine, cerkvi bolj kakor pa s trohico spoznavanja fanatikom. Po-
slušajte me do konca, mylady — dobro je, da se sporazumeval! V
svojem srcu sem tako katolišk, kakor vaš brat v Rheimsu, akorav-
no nisem tega iz dobro premišljene razsodnosti dalj časa malo ka-
zal na zunaj in bom morebiti v bodoče še manj kazal. Marquis of
Winchester je dal nekoč nekemu francoskemu dvorniku v mojinav-

* Angl. funt je nekač 5 dolarjev.

zočnosti na vprašanje, kako mu je bilo mogoče, da je v vseh različnih vladah od Henrika XII. do Elizabete vedno napredoval v naklonjenosti dvora, primerni odgovor: „*Bil sem vrba in ne hrast!*“ Te besede mojega moža sem si vzel za svoje geslo: pred viharjem se bom uklonil. Kakor hitro pa bo prešel, morem zopet vzdigniti svojo glavo, trdovraten hrast pa, katerega vihar zlomi, ne ušane nikdar več. Kmalu, tako želim tudi jaz, more priti nova, stari cerkvi bolj priazna vlada, morebiti se posreči ujeti škotski kraljici Mariji vendar še, da si da krono na glavo — in potem me bo cerkev zahvalila, da nisem vrgl lepega premoženja naše hiše krivoverskemu fiskusu v naročaj.”

„In besede neznačajnega dvornika, ki je iz politike štirikrat menjal svojo vero, si hoče izbrati kak Worthington za geslo?” je je vprašala dama razkačeno. „Mylord, smisel vaših besedi je zelo žalostna: vi ste odločeni, da prisostvujete v bodoče protestantski službi božji, in to je ravno toliko, kakor odpad od vere.”

„Seveda, tako bodo mi razlagali! Ali kedo me pa sili k temu koraku? Poglejte, pridigar in gospodje Wigan so me pustili za dobre denarje do sedaj pri miru. In sedaj mora od državnega tajnika Lord Burleigh priti lastnoročno pisanje na nadsodnika od Lancashire z naznanilom, da je moj sin stopil kot rimski duhovnik na angleška tla, in s pozivom, da se malo strožje pazi na sumljivega očeta veleizdajalca. Vedno se bojim, da bode Thomas nesrečna zvezda naše hiše! Od dneva, ko je zapustil Oxford, da stopi onostran kanala v semenišče Douay, ktero je vaš gospod brat kakor v posmeh sezidal naši kraljici tik pred nos, kakor da bi že ne bila dovolj razdražena — od onega dneva sem se bal neprestano, da bode Thomas tudi tako nor, da pride zopet nazaj, ter nas zaplete tako vse v svojo krvavo osodo. Vsaj ne grozi kazen veleizdajstva samo njemu, temuč tudi vsem, ki mu dajejo zavetišča in pomoči, da, celo onim, ki ga ne izroče sodiščem.”

Lady Worthington je bilo pri tem govorjenju svojega tasta, kakor da bi jo tlačila mora. Sin, o katerem je govoril starec, je utegnil vendar priti vsak trenutek, in tresla se je pri misli na ta sestanek. Poskusiti je morala, da spregovori besedico priprave, in zato je s tresočim glasom vprašala: „In ako pride vaš sin Thomas to noč v Blainsco Hall — kaj bi naredili?”

„Kaj bi naredil? Pri Bogu, ne vem! Toda niti ure dolgo nesme

ostati v moji hiši." Potem je šinila nenadna misel v glavo starega gospoda; skočil je iz stola pokonci in vzkliknil, mej tem ko je krčevito prijel za roko svoje sinahe: „Kako? On vendar ni duhovnik, za ktereга je pripravljen ta oltar?"

„Da, mylord, pri tem oltarju bo vaš sin prvič v očetovski hiši daroval sveto mašo, pričakujem ga vsak trenutek."

„Ha!" je zavpil starec ter se tolkel po čelu. „In to ste vi naredili! Ako pridejo sedaj zasledovalci, ki so mu že na sledu, ter pri- mejo njega in nas vse? Jaz moram doli, vrata se morajo zapah- niti; to noč ne sme niti eden človek čez prag."

Sir Richard je hotel oditi, toda dama ga je zadržala. „Ostani- te," ga je prosila, „ne delajte v tej razburjenosti! Poslušajte ven- dar, kako razsaja zimski vihar na oknih! Na vaši smrti postelji bi vas morala pahnuti v obup misel: duhovniku, svojemu lastnemu sinu, sem v taki nevihti zaprl svojo hišo. Berite te vrstice in vide- li boste v njih, kako zelo se veseli ter hrepeni videti zopet hišo svo- jih očetov!"

Starec ji je iztrgal pismo iz rok ter ga zmečkanega vrgel v ka- min v ogenj. „Tudi pisma, ki nas morejo izdati," je tarnal. „Pusti- te me — sreča naše rodbine je v nevarnosti!"

„Še veliko več je v nevarnosti," je odgovorila navdušeno Lady Worthington — „blagor vaše neumrjoče duše je v nevarnosti, mylord!"

Toda iztrgal se ji je ter hotel ven. Tu so se odprla vrata; ma- li John je prišel notri in vzkliknil: „Pridite vendar doli v dvorano, da slišite lepe božične pesmi, ki jih poje nek tuj mož!"

„On je!" je dejala Lady Worthington; vsaj je vedela, da pride du- hovník preoblečen kot pevec, kakor hodijo na Angleškem na Bo- žič od hiše do hiše ter pojo božično pesem.

„Prepozno!", je tarnal Sir Richard. „On je v moji hiši! Ali ve- do služabniki, kdo je pevec?"

„Nikdo ne ve razen starega Toma," je odgovorila dama.

„Tedad pripelji tujega moža, kakor hitro dokonča svojo pe- sem, sem gori k nam, John," je rekel starec dečku, ki je zapazil ne- navadno vznemirjenost ter s strahom pogledal starega očeta.

Deček je šel. Skozi odprta vrata je bilo čuti sedaj zvonek mo- ški glas, ki je s preprostim, pobožnim izrazom pel neko staro an- gleško narodno božično pesem.

Mili glasovi pobožne pastirske pesmice so tvorile čudno nasprotje k duševnemu položaju, v katerem je bil oče pevca; vendar niso ostali brez vpliva nanj. Toda starec, čegar srce se je s tisoč verigami privezalo na to zemljo, je potlačil ganotje milosti, in ko je bila pesem dokončana, je dejal žalostno pred se: „Ne morem drugače — on mora iz moje hiše!”

Koraki so se bližali in trenutek pozneje sta si stala oče in sin drug drugemu nasproti. Z veseljem sestanka na svojih odkritosrčnih, plemenitih potezah se je bližal prišlec starcu; toda en sam pogled v blede, omračeno obličje mu je povedalo vse. Roke, ki so se odprle, da sprejmejo očeta, so mu padle doli in bolešno je utripalo okoli fino izraženih ustnic duhovnika, ko je govoril besede: „Zdi se, da ti nisem dobro došel gost, oče. Ti se še vedno jeziš name, ker sem potoval brez tvojega dovoljenja v Douay ter postal duhovnik. Toda Božji glas me je klical prerazločno: moral sem mu slediti. Odpusti mi toraj in žrtvuj tudi ti žrtev, katero zahteva Gospod od tebe kakor od mene.”

„Božji glas!” je ponavljal starec neverno. „Tvoje sanjarenje je, ki nas pahne vse v pogubo! Ali ne veš, da mora tvoj prihod semkaj povzročiti pogin tvoje rodbine? Ali nisi dobil mojega pisma, v katerem sem ti grozil z izdedinjenjem, ako bi kedaj zopet stopil na angleška tla?”

„Prejel sem ga, oče; toda pokorščina, katero sem dolžan svojim duhovnim prednikom, in moje hrepenenje, delovati za zveličanje moje domovine, me je vseeno pripeljalo sem,” je mirno odgovoril duhovnik.

„Toraj vedi, da te od danes dalje ne smatram več kot svojega sina,” je ziklical sir Richard; „izključim te od dedščine ter ti ukazujem, da takoj zapustiš to hišo, katero grozi uničiti tvoja navzočnost!”

Z brezsapno pazljivostjo je dosedaj sledila Lady Worthington mučnemu prizoru; sedaj se je vrgla med razljučenega očeta in njegovega sina, ki je s solzami o očeh vsprejel trde besede ter se hotel obrniti proti vratam. „Stoj, stoj!” je vzkliknila. „Ne more biti vaša resna volja, mylord; v to strašno noč ne zapodi posestnik od Blainsco Hall nobenega berača, še manj pa svoje lastno meso in kri, in še veliko manj maziljenca Gospodovega! Pridi, John, dete moje, ter mi pomagaj preprostiti starega očeta, da ne naloži svojidu-

ši prokletstva tega dejanja!" Deček je pokleknil s svojo materjo ter prosil, pa zastonj; Sir Richard je ponovil svoje besede ter zavrnil svojega sina.

„Je že dobro, mylady," je dejal ta; „zahvaljujem vas in svojega malga vnuka za vaše sočutje. Res je, ta ura je najgorenkejša mojega življenja in vendar sem se je tako zelo veselil! — Jaz grem, oče, in Bog naj vam odpusti! Bojim se, da pride ura, ko me boste klicali nazaj, in ne vem, ako se vaša želja potem spolni. Ostanite zdravi vsi, in Bog z vami!"

Odločno je šel duhovnik proti vratam. Ko so se zaprla za njim, se je zgrudil starce kakor uničen v svoj naslonjač ter tarnal ves obupan: „Mora biti, mora biti!"

Lady Worthington pa, ki je do sedaj le s težavo krotila svoje razljučeno srce, je stopila tja pred Sir Richarda ter izjavila, da tudi ona zapusti s svojim otrokom Blainsco Hall. „Nočem več živeti pod isto streho z možem, ki zavije svojega lastnega otroka ter zatuje svojo vero. Pojdi," je rekla ter hitela za duhovnikom.

Spodaj pri večnih vratih ga je došla. Stari Tom, kteremu so svitle solze tekle v sivo brado, mu je ravno odprl vrata; veter je močno potegnil po veži ter vrnil možem velike snežinke v obraz. Plemkinja je ravno hotela zadržati duhovnika, in mali John se ga je jokaje oklenil; toda zastonj so bile vse prošnje in moledovanja.

„Meni se ne sme goditi bolje, kakor se je godilo mojemu Izveščarju," je dejal z milo resnobo. „O dragem Jezuščku, kterega pričakujemo danes zvečer, je vendar pisano: „Prišel je v svojo lastnino in njegovi ga niso sprejeli!"

In blagoslovil je tarnajoče ter se pripognil k na glas jokajočemu dečku ter mu naredil znamenje svetega križa na čelo, usta in prsi; potem je šel v brezvezdno noč in koraki so se kmalu izgubili v hrušču zimskega viharja.

II.

Dejanje v obupu.

Kar je grozila Lady Worthington staremu gospodarju od Blainsco Hall, se je tudi zgodilo. Popoldne božičnega dne, ko je Sir Richard v cerkvi vseh Svetnikov v Wiganu bil privikvat pri protestantski službi božji, je ukazala osedlati ter odjezdila s svojim dečkom spremljana od nekaterih služabnikov, naprej proti Warrington. Čez nekoliko tednov potem se je podala v Sankey House, posestvo, ki je ležalo komaj pol ure zapadno od ravno imenovanega mesta.

Vsled gostega dima in soparnega ozračja v bližnjem Widnes in njegovih kemičnih fabrik je ondotna okolica dandanes ena najbolj žalostnih v Lancashire; za časa Elizabete pa so rastla bujna drevesa na bregovih reke Mersey. Sankey House sam, dolgo let sem že v posestvi rodovine Worthington, je slovel vsled svojega lepega vrta in zaradi prastarih dreves umetnega gozda, ki je od treh strani obdajal grajščinsko hišo. Proti nizkim bregovom reke Mersey in proti zahodu so se razprostirale v rahlih valovnatih črtah zelene livade in lepega polja, med katerim je ležalo marsikatero malo v najem vzeto posestvo s svojimi ličnimi, pol med drevjem skritimi hišami. Povsod je bil selski mir, vse je pričalo o premožnosti rodovine Worthington.

To mirno posestvo na deželi si je izbrala Lady Worthington kot bivališče. Nekako teden dni po njenem prihodu v samotno hišo, je prišel v temni noči nad vse drag gost — njen svak, duhovnik, ter je podal svojemu vnuku na praznik Svečnice prvo sveto obhajilo. Tu je našel v varnih skrivališčih zavetje i red svojimi zasledovalci ter imel priložnost, da utrdi na svojih sprehodih po okolici marsikatero dušo v veri ali jo spravi z Bogom. Toda mirno življenje v Sankey House je bilo le prekmalu moteno.

Na večer 11. februarja 1584 sta sedela mati in sin v prijaznem pogovoru pri oknu družinske sobe. Dnevno delo je bilo dokončano. Deček se je pod vodstvom svojega duhovnega strica pridno učil, mati pa je delala pri preslici in pri ognjišču z deklami; kajti

plemenitažinje onih časov niso smatrale pod svojo častjo, dajati svojemu služabništvu dober vzgled v pridnosti in delavnosti. Tudi je obiskala neko bolno najemnico ter ji pomagala pri domačih opravilih. Tako je sedela sedaj plemkinja z ono zadovoljnostjo, s katero poplačuje zavest storjene dolžnosti, po domače se pogorvarjajoč pri oknu.

John, plavolasec z zvestimi plavimi očmi, se je oprijemal nje ter ji pripovedoval, kako dobro je dovršil svoje naloge in kako zelo je stric z njim zadovoljen; kajti danes je prestavil cel življenjepis enega izmed vojskovodij iz pisatelja Kornelija Nepota. In potem je pripovedoval zgodovino grškega junaka Pavzanije, ter končal svoje pripovedovanje sledeče: „Glej, mati, to je sramotno, da je bil ta mož izdajalec. In to me vedno najbolj jezi, da zlobna kraljica v Londonu —”

„Toda, John, kdo pa govori tako?” ga je pretrgala mati.

„Ah, dobro vem, da tega ne smem reči pred ljudmi; toda k tebi smem vendar tako reči. Ali ne daje mučiti naših duhovnikov? In našega ljubega strica bi gotovo tudi dala obesiti in na štiri kose raztrgati, če bi ga le dobila v svojo pest!” se je zagovarjal deček ter dokončal potem začetni stavek: „In to me najbolj jezi, da imenuje nas katolike izdajice! Toda kajne, mati, mi nismo izdajci?”

„Gotovo ne otrok moj,” je potrdila dama ter se nasmehnila. „Mi ljubimo svojo postavno kraljico in pa svojo domovino iz vsega srca.”

„To sem tudi rekel danes najemuniku Jozua, in ko mi je dejal, da ne ubogamo postav kraljice, sem mu izjavil, da moramo Boga bolj ubogati kakor ljudi; tako so storili makabejski bratje, o katerih beremo v svetem pismu, in tudi sveti mučenci. Na to ni vedel ničesar odgovoriti; toda očital mi je, da drži sedaj moj stari oče tudi z novo vero, in to me je zelo razžalostilo.”

„Res žalostno je, da obiskuje protestantsko službo božjo; vendar pa je v svojem srcu katolišk ter izkazuje revežem okoli Blain-sco Hall mnogo dobrega. Vsak dan moraš moliti, da mu nakloni Bog milost spreobrnjenja,” je dejala Lady Worthington. Potem je nekoliko časa molčala bolestno ganjena ter gledala po pokrajini, katero je razsvitljevalo zahajajoče solnce.

Črni oblaki na zapadu so se za nekoliko trenutkov razkadili in prikazala se je ognjeno rudeča solčna kroglja, ki je stala kakor velikanska žareča kroglja na daljnih gričih Wooltona. Cele reke zlata in škrlata je razlivalo poslavljajoče se nebeško telo v čudovi to raztrgane zimske oblake in čez obledelo, svojega poletnega kra- sa oropano zemljo. Valovje bližnje reke Mersey, na kateri je vsled ugodnega vetra in odtoka jadralo nekoliko čolnov po reki doli, se je lesketalo kakor tekoča kovina, in okna cerkve stare opatiye, od ktere se nahajajo dandanes samo še ostanki na gričevju Run- corna, so žarela v zadnjih žarkih.

Tudi deček je gledal v to mirobno večerno pokrajino ter vzklik- nil: „O, kako lepo je Bog vse to naredil!”

„Lepo, toda minljivo!” je rekla mati. „Poglej, sedaj je solnce zašlo, in že je zemlja brez barve in vodovje v reki je temno in tam pri stari opatiji ugaševa blesk v oknih, in pozlačeni oblaki bledi- jo, in kmalu bo vse mrzlo in sivo. Ravno tako hitro kakor večer- no žarenje preide sreča in sijaj na tej zemlji. Zato se dobro pazi, otrok moj, da ne boš dal za minjivost te zemlje pravega bogastva nebes!”

Deček je s svojimi bistrimi očmi gledal v oči matere ter odvr- nil: „Jaz vem, kaj hočeš reči, mati! In jaz hočem tudi prav zelo moliti za starega očeta, ki hodi hkrivovercem v cerkev, da mu ne bi bilo treba plačati veliko denarja.”

„Da, to bodeva storila. Pojdi, otrok moj, ter prosi ljubega strica, da pride doli, da opravimo svojo večerno pobožnost.”

Deček se je kmalo vrnil in sporočil, da je stric Thomas odšel skozi zadnja vrata k nekemu bolniku v Warrington. Molila sta sedaj v večernem mraku rožni vence za uboge duše. Potem je ma- ti prišla voščeno svečo in mali John ji je moral čitati iz neke stare knjige legend. Tako je morebiti preteklo nekako pol ure, ko ju je motil prihod nekega tujca.

„Kdo more biti?” je vzkliknil John ter hitel k oknu. En sam jezdec, močno zavit v svoj plašč, se je ustavil pri vratih ograje, ki je obdajala dvorišče. Služabnik jih je ravnokar odprl. Ko je po- tem stopal mož čez že temno dvorišče, je padel iz enega okna dvo- rane žarek svetlobe na njegov obraz ter razsvetlil poteze starega gospoda od Blainsco Hall,

„Stari oče je,” je rekel John, „in jaz sem menil, da je kak ogleduh!”

„On je”, je pritrdila dama vsa začudena. „Pridi, John, da ga pozdravimo!”

„Ne, mama, moliti hočem zanj; toda pozdraviti ga ne maram, dokler hodi k protestantski pridigi. Stara Marta je tudi rekla, da bi on ljubega strica, ki je vendar njegov sin, izdal zasledovalcem, ako bi le mogel.”

„Jaz pa ti zapovem, da mu prav prijazno podaš roko — sedaj pojdi!” Lady Worthington, ktero je zelo bolelo, da je njen odhod od Blainsco Hall le še bolj razdražil starega moža, je sklenila, da ga sprejme z vso prijaznostjo. Z dečkom ob roki mu je hitela nasproti ter ga pozdravila: „Dobro došel v Sankey House!”

„Dobro došel?” je vprašal nejeverno starec. „Ali je, krvover-ski? tast dobro došel, s katerim se noče več prebivati pod eno streho? Prihranite si svoje lepe besede, mylady! Jaz nisem naredil iz same vljudnosti dolge poti do sem po tem ostrem severnem vetru.”

„Jaz vem, da ste storili en korak, ki ga tako obžalujemo, iz ljubezni, seveda iz slabo razumljene ljubezni do nas” je odvrnila plemkinja milo. „Vsedite se sedaj po naporni ježi k našemu dobremu ognju v kaminu in poslužite se kozarca dobrega gorkega vina, ki vam ga prinesem.”

Starec se je vsedel h kaminu, ne da bi sprgovoril besedice in ogenj je razsvitljeval njegov obraz. Morali bi imenovati njegove poteze častivredne, ako ne bi kazale znamenja notranjega nemira in nepokojnega srca. Sledil je dolg odmor, v katerem sta mati in sin vpršajoč gledala obiskovalca.

Tu se je mali John spomnil ukaza svoje matere. Približal se je toraj, in ne brez notranjega boja je prijel roko starega očeta in rekel: „Mati mi je ukazala, da te srčno pozdravim, ded.”

„Mati ti je ukazala! Ti bi toraj tega drugače ne storil, John? je vpraševal Sir Richard in predno je zamogla plemkinja poročati, je odgovoril deček, ki ni poznal laži in prevare:

„Ne, dokler obiskuješ protestantovske pridige, sem hotel za tebe moliti; toda pozdraviti te nisem hotel.”

Vtis, katerega so naredile te priproste besede na Sir Richarda, je bil pretresljiv. „Kaj takega meni,” je ječal, „ki sem žrtvoval

vse, celo mir svojega srca, da vas rešim beraške palice! Tvoj stic in tvoja mati store vse, kar more človek, kakor vidim, da uničijo tudi tebe in s teboj upanje naše rodovine. Zadnji čas je, da to preprečim!"

Na migljaj matere je zapustil prestrašeni deček sobo; potem je ona čakala, mej tem ko je molila sama pri sebi, da se poleže jeza starega moža.

Sir Richard je skočil pokonci ter jezno hodil po sobi; na vse zadnje se je urno obrnil ter se ustavil pred damo in rekel: „Takoj mi pokličite mojega sina; moram govoriti z njim!"

„Mojega moža?" je vprašala. „Vsaj veste, da je morju ter ga komaj pričakujemo pred šest meseci."

„Ne, z Richardom nočem govoriti — da, ako bi le bil tukaj!" je odvrnil starec; „z drugim, ki nas vse pripravlja v nesrečo, z duhovnikom."

„Njega ni v Sankey House," je mirno odgovorila dama.

„On je pač tukaj. Ali mislite, da tega ne vem? Tam v lovski sobi stanuje."

„Slabo so vam poročali, mylord," je rekla dama ter odšla za svetilnik. „Ali mi hočete slediti v eno sobo, kjer sami prepričati?"

„No, morebiti je sedaj odsoten; toda on stanuje tukaj v hiši, ali vsaj znan v njej je. Preskrbeti mi morate še ta večer se stanek z njim," je silil Sir Richard.

Tod Lady Worthington je mirno ponovila: „To mi v moji moči."

Zopet je naraščal strah nesrečnega starca do brzlične razburjenosti. „Jaz nočem, da konča moja rodovina ob beraški, alici ali stolpu za v smrt obsojenc ali celo na vešalih!" je vzkliknil. „Odločen sem, da dam za vsako ceno svojo hišo!"

„Toda vendar ne za ceno večnega zveličanja?" je vprašala resna plemkinja.

„Ne morete za sebe svoje priduge, mylady, in poslušajte, kaj se mora zgoditi, ako nočete tekom enega meseca iti beračit s svojim otrokom!" je zaklical Sir Richard. „Duhovnik, ki biva pri vas, mora iz Angleške in on mi mora še današnjo noč sveto priseči, da zapusti takoj in za vedno angleška tla, sicer naj si pripiše svoji trdoglavnosti, ako me prisili do koraka, pred katerim se zgražam."

Ali mi hočete pomagati, da odstranimo nesrečonosno osebo iz naše srede?"

„Nikdar!" je odvrnila plemkinja odločno. „Tisočkrat raje zgnijem pri živem telesu v najgroznejših zaporih v Toweru!"

„Toraj moram sam delati!" je rekel starec s strašnim izrazom one odločnosti, katere oče je strah, v nemirnem pogledu. „Dajte mi moj plašč, in pripeljite mi mojega konja!"

„Kaj nameravate storiti?" je vprašala prestrašena ženska, v katere prsih se je vzbudila grozna sumnja.

„Boste že slišali o tem, in morebiti vam ne bo ljubo; toda edino sredstvo je, in jaz se ga poprimem iz ljubezni do vašega otroka, ki me ne snatra vrednim pozdrava," je odgovoril starec.

„Kaj hočete storiti, nesrečni mož? Jaz slutim to! Nikari ne storite, nikari ne storite; pri vaši neumrjoči duši vas rotim! Pomislite vendar, da morate kmalu stati pred sodnikom, ki je rekel: ‚Vi ne morete služiti Bogu in mamonu'. Vaših dni tako ne bo več mnogo; to oznanjajo sivi lasje na vaši glavi!" Tako je rotila v velikem strahu Lady Worthington svojega tasta; pa tudi sedaj je zginit glas milosti neposlušan v starčevih prsih.

„Je že dobro," je rekel, „in dovolite mi, da sedaj grem; pričakujejo me pri nekem prijatelju v Warringtonu". S temi besedami je urno šel mimo ženske, in malo minut pozneje je bilo slišati peket kopit na kamenem tlaku dvorišča in se je hitro zgubil v daljavi.

Lady Worthington je molila še nekoliko časa ter premišljevala grozeče besede Sir Richarda. Kaj so utegnile pomeniti? Svečan prestop tasta k državni veri? Izdajstvo lastnega sina? Priznati si je morala, da je Sir Richard v svoji razburjenosti zmožen storiti tudi tak obupen korak. Toda še neka druga misel je pretresala njeno materino srce. V onih časih ni bilo nič redkega, da so bili po razsodbi sodišč katoliški otroci vzeti njihovim starišem ter izročeni v vzgojo fanatičnim protestantom, in Lady Worthington se je zgražala pri misli, da bi prišlo njenemu tastu na misel, da ji po razsodbi sodnika odvzame njenega dečka.

Odločila se je, da ukrene proti vsem mogočim slučajem potrebne korake. Zanesljiv služabnik je bil poslan v Warrington, da sporoči duhovniku, da naj se za sedaj nikar ne vrne v Sankey House. Potem je hitela v njegovo sobo, da vidi, je-li vse skrito v skrivnem predalu. S tem je bilo poskrbljeno vsaj za največjo silo. Pokli-

cala je sedaj svojega dečka ter ga vprašala, ali je pripravljen, da potuje z njo v inozemstvo, da nadaljuje tam svoje študije na kakem katoliškem zavodu.

John, katerega srčna želja je to že dolgo bila, se je veselil in izjavil, da je takoj pripravljen za potovanje. „Potem smem tudi postati duhovnik kakor dobri stric Thomas“, je vzkliknil, „in mogoče postanem še celo škof, kakor oni stari stric, katerega slika visi v B'ainsco.“

Kljub velikemu strahu se je morala mati pri teh besedah svojega ljubljenca smeјati. „Le ostani pobožen in priden,“ ga je opominjala, „ako te Gospod pokliče med služabnike altarja ali ne. Pozvoni sedaj poslom, pozno je že postalo in zadnji čas je, da opravimo našo skupno večerno pobožnost.“

Kmalu so klečali vsi pred neko podobo Naše Ljube Gospe Dobrega Sveta in molili skupno večerni blagoslov. Na koncu je pel mali John z razločnim glasom neko pobožno pesem, ktere zadnje vrstice so vsi ponavljali.

Med tem ko so se prebivalci v Sankey House tako priporočali varstvu Boga in njegovih svetih angeljev, je jezdil stari Worthington proti bližnjemu mestu. Temno so se vzdigovali njegovi stolpi in zidovi od nočnega neba, kadar se je za nekaj trenutkov pokazal izza oblakov blešči srp meseca. Besede njegove sinahe pa vseeno niso bile brez vtisa nanj in vedno zopet je donelo v njegovih ušesih: „Tvojih dni ne bo več mnogo — to govore sivi lasje tvoje glave!“ In dobri angelj mu je klical: „Nazaj, nesrečnež! Kaj hočeš storiti? Svojo lastno kri izdati in iti v grob pred prijateljem in sovražnikom osramočen?“ Vztrepetal je, in izpustil je vajeti doli na vrat počasi idočega konja.

Sir Richard ni bil brezvesten mož; čislal je čast in pravico; tudi ni bil skopuh, reveži okoli Blainsco Hall so ga blagoslavljali za marsikak velikodušen dar. Toda vbil si je v glavo, da mora s'jaj in bogastvo svoje hiše zapustiti nezmanjšano svojemu vnuku, naj stane kar hoče. To je bil namen njegovega življenja, in kadar se je človek zgubil že tako daleč, da smatra poleg od Boga postavljenega cilja in namena še drugo enako vrednim, zaide z a kriva pota, ki ga vodijo do dejanj, katerih bi se v začetku zbal. Tako se je godilo tudi s Sir Richardom; že smo ga videli zavreči

svojega lastnega sina ter z obiskavanjem protestantske službe bo-
žje se javno odpovedati katoliški veri, in sedaj ga ščuje strah, da
ne bi vseeno zgubil svojega cilja, k dejanju obupa.

„Ne morem drugače,” si je rekel starec in krčevito prijel za
vajeti. Že čez malo minut ga je nesel konj skozi temno vežo.
„Mora biti,” je ponavljal, ko se je ustavil pred hišo Sir Edmonds
Traffordsa, najvišjega šerifa v Lancashire.

Povedal je vežnemu čuvaju svoje ime, in peljali so ga potem
po kamenitih stopnjicah gori v neko obokano dvorano, kjer je se-
del vitez z nekoliko častniki pri polnih kozarcih.

„Vi ste Sir Richard Worthington od Blainsco, kakor sem pravi-
vi,” je obrnil svoj ves rudeč obraz z vsled vina svitlimi očmi proti
starcu, „in prihajate gotovo, da vložite prošnjo za svojega sina,
kateremu smo srečno prišli na sled. Seveda — kakor hitro imamo
njega, dobimo tudi vaše mošnjičke, ki so baje zelo težki. Da
ste dajali potuho popu, je jasno.”

„Motite se, vitez Traffords” je odvrnil Sir Richard. „Moj sin
je šel proti moji volji na Francosko, in odkar se je povrnil od tam,
sem ga izdedinil. Nisem prišel zato, da prosim za onega, ktere-
ga ne imenujem več svojega sina, temveč da ga pokoren postavam
njene pa veličanstva izročim roki pravice, kakor pristojna zvestemu
podaniku.”

„Kako?” je vprašal uradnik mej tem ko se je naprej pripognil,
kakor da ne bi mogel verjeti svojim ušesom; vsi navzoči pa so
osupnjeno gledali starega moža, ki se je tresoč se razburjenja z de-
snico podpiral na hrastovo mizo, njegovo boječe oko pa se je umi-
kalo pogledom mož. „Kako? Vi hočete svojega lastnega sina iz-
da — izročiti sodišču?”

„Ali ni moja dolžnost, poslušati postave?” je jecljal nesrečnež,
dobro čuteč, s kakim zaničevanjem so gledali nanj častniki. „Ali
bi vi delali drugače?”

„Jaz?” je odvrnil nadšerif; „no, jaz nimam na srce robenega
papističnega sina.” Potem je nese kozarec k ustom, pa ga sunil
na mizo kakor da bi se mu studil in rekel mizor: „Da, — vi ravna-
te popolnoma v smislu postav njenega veličanstva. — Tedaj nam
kratko povejte, kje in kako ga moremo najbolje zajeti.”

Nenaravni oče je vse povedal in proti koncu še pristavil proš-
njo, da naj ločijo njegovega vnuka od njegove matere ter ga dove-

dejo v Blainsco Hall, da ne bo deček vzgojen v nepoboljšljivega papista. Zahvalili so se mu za njegove podatke in izjave na kratko in obljubili, da bodo zadevo glede dečka priporočali pri najbližnjem sodišču v Prestonu, — potem je mogel Sir Richard oditi.

Častniki so mrko gledali za njim, in ko so se za njim zaprla vrata, je udaril nadšerif s pestjo ob mizo, da so kozarci odskakovali, in rekel: „Rakom naj grem žvižgat, ako ne bi raje starega Judeža izročil vešalom kakor njegovega sina, kakor tudi sovražim te papiste! — Sedaj šele prav ne vemo, ako ga dobimo. Vse skupaj je mogoče navsezadnje le zvijača, da varuje svoje premoženje in nas zvođi na napačno sled. Prav nič se ne bi čudil, ako bi bil starec prej v Sankey House in svaril moža, predno je prišel semkaj v Warrington; poizvedite to! Sedaj pa, Bill, kako mislite vi?”

„Moje mnenje je,“ je odvrnil z imenom Bill nagovorjeni podšerif, „da moramo še današnjo noč poskusiti. Most čez reko Mersey tu v Warringtonu smo močno stražili in tudi na Fidders Ferry sem dal sporočiti; čez reko toraj ni ušel. Pota v Appleston in Farnworth so tudi od poldne zasedena in jez sem porok, da je bil pop, še predno je napočila noč, v Sankey House. Ako ga ne vlovimo, tedaj rčem z vami, lord: stari lisjak ga je svaril in kakor gotovo sem šerif, se mora potem verovati v to!”

„Na vsak način se polastite dečka; p tem bo lahko poizvedeti od njega zaskrivališče popa in morda bi še marsikaj drugega. Dam vam dvajset mož, sami si jih morete obrati. Naredite, da b se ob 3. uri na mestu; mesca potem že več ne bo, in pritok, ki te okoli pol 4 največji, zabranjuje vsak beg čez reko. Dve kroni onemu, ki prime popa!”

Take načrte so snovali in kovali zasledovalci. V Sankey House pa se je sladki spanec nedolžnosti s svojimi zlatimi sanjami vlegel dobi na malega Johra. Videl se je v prostranih prostorih katoliške stolnice in gledal reččastno službo božjo cerkve v svojem blešku, kakor ga je poznal le iz pripovedovanja svojega strica. V zlatoblečeni duhovniki so obdajali altar, oblaki diščega kadila so se gromadili in vzdigovali v zrak in orglje so donele po cerkvi, natlačeno polni vernikov. Kako rad bi bil tudi in stal med strežočimi dečki v koru; toda zdelo se mu je; da je zvezan in ne more priti tja, dokler ga nista konečno mati in stric prijela za roko ter ga peljala k oltarju.

Lady Worthington pa ni sanjala tako lepo. Dolgo ni mogla zaspati, slišala je tuliti zimski vihar okoli hiše in pretresati težka okna in molila je in mislila na svojega otroka in nesrečnega tasta. Šele pozno po polnoči so se zaprle njene oči in polastilo se je nemirno spanje polno težkih sanj.

III.

Nočni napad.

Dve je bila ura na stolpih v Warringtonu, ko je korakal podšerif s svojo četo popolnoma tiho skozi vrata v Farnworthu. Goste snežinke so padale zasledovalcem v obraz; mesec je že zašel in noč je bila zelo temna.

„Tiho! Kdor spregovori danes ponoči le eno besedico, predno dam jaz znamenje, bo štiri in dvajset ur godrnjal v tesnem zaporu,” je odgovoril vodja. „Vreme je ravno pravo; ako bo še pol ure tako snežilo, nam ne uide nobena dušica, ne da bi dobili njenega sledu.”

Nevidno se je bližala oborožena četa mirobni Sankey House ter jo obstopila od vseh strani. Nobeno okno ni bilo razsvetljeno; stanovalci so ležali očividno v globokem spanju.

Veter je že skoro popolnoma prenehal; tako tiho je bilo, da se je moglo slišati tiho šumenje snega, ki je padal med vejami na tla. Tu je udarila ura tam v Warringtonu tri. Možje so stopili na na odprti prostor pred visoko železno ograjo, ktere vrata so naši zaprta z verigo. Hreščeči glas pile se je glasil v noč, in čez nekoliko minut je padla veriga rožljajoč na kameniti tlak. Vojaki okoli hiše so to slišali in močneje prijelj svoje sulice in helebarde; takoj potem so udarjali glasni udarci na težka hrastova vrata hiše in zbudili stanovalce.

Lady Worthingto nje bila edina oseba, ki pri tem napadu ni zgubila razsodnosti in hladnokrvnosti. Ko je čez nekoliko minut hišina trepetajoč potrkala na vrata njene sobe, ji je prišla že oblečena in popolnoma pripravljena nasproti; vsaj je vedela, da je oni, proti kateremu je bil ta nočni obisk v prvi vrsti namenjen, že na varnem. Spremljana od služabnice je šla skozi hodnik in odprla okno ravno nad glavnim vhodom. Bojne kape in helebarde so se ji svetile v svitu bakelj nasproti; toda nevstrašeno je vprašala dama: „Ali se na Angleškem na tak način napade hišo mirne plemkinje? Kdo ste in kaj želite?”

„Pokazati vam hočemo, s kakšnim obzirom se ravna v naši deželi s papističnimi xelezdajalci!” je donelo navzgor. „Odprite v imenu postave, sicer razbijemo vrata.”

„Tega ni prav nič treba,” je dejala dama, „pokažite ukaz nadšerifa, in moji služabniki vam takoj odpro.” Tej želji so ustregli; Lady Worthington je dala ukaz, da odpro vrata in je čakala na kamenitih stopnjicah šerifa. Z glasnim vpitjem so planili oboroženi v hišo in zasedli spodnje prostore; nato je šel nadšerif rožljajoč z ostrogami z nekaterimi svojih ljudij po stopnjicah gori in rekel gospodarici hiše osorno: „Peljite nas v lovsko sobo!”

Hišna se je prestrašila, mej tem ko je okoli ust dame bolesto utripalo; slutila je, od kodizasledovalci natančno poznajo hišo. „Sledite mi,” je rekla mirno in odprla konci hodnika zahtevano sobo.

Hitro je vstopil šerif ter posvetil za zastore alkovna — postelja je bila nedotaknjena. S kletvijo je stopil nazaj in zaklical: „Ali ni popa v resnici več tukaj? To je vendar označena soba; tuje rogovje jelenov nad vrati.” Pazljivo je posvetil v vse kote in kotičke okoli, ne da bi mogel najti kaj sumljivega. Že je hotel šerif opustiti prvo površno preiskavo ter se dati peljati še v druge prostore, ko je pri odmikanju mize padla na tla majhna na pergament naslikana podobica Matere Božje. Zmagovalno jo je pobral šerif ter dejal: „Mi smo toraj vendar-le v hiši lisjaka, poglejte dokaz!”

„O, to je pač last mojega malega Johna,” je rekla dama hitro premišljeno.

„Bomo že videli,” je odgovoril zasledovalec. „Mej tem pa hočemo izvršiti svojo dolžnost. Preiščite hišo kar najnatančneje od vrha strehe notri doli do kleti, potrkajte na stene, razrušite jih, kjer bi utegnili doneti votlo, izderite tla! Moramo ga imeti, in naj stane kar hoče. Kje je vaš deček, gospa?”

„Moj deček? Kaj pa ima moj Johnny opraviti s hišno preiskavo?” je vprašala mati in prebledela. „Najbrž še spi v svoji postelji.”

„Peljite me takoj v njegovo sobico,” je ukazal šerif, pa je takoj, kakor da bi se premislil, dostavil: „Ne, mojih vprašanj mi ne boste prekrizali! Ga bom že sam našel. Vi ostanete tukaj za sedaj.” S temi besedami je zaprl zasledovalec damo v temno sobo in vzel ključce seboj.

Deček je še vedno spal, kakor je tudi bilo glasno in viharno v hiši, mirno in trdno spanje mladosti. Še je stal v sanjah v koru veličastne cerkve ter poslušal slovesno petje, ko je šerif potrkal na vrata njegove sobe in tako prepodil te prijazne slike. Prestrašen je skočil John pokonci in je misleč, da je služabnik, vzkliknil: „James, ali ste vi? Čemu delate tak šunder?“ Toda kako se je prestrašil, ko je zagledal bradate, oborožene zasledovalce! Zavpil je od strahu in strmeč gledal šerifa, ki je stopil k njegovi postelji.

„Nič se ti ne zgodi,“ je začel zasledovalec svoje zasliševanje, „seveda le v tem slučaju, da odgovoriš na moja vprašanja brez ovinkov in takoj. Kdo te podučuje?“

„Mama me podučuje in tudi —“ skoraj bi se mali deček izdal, toda njegov angelj varuh ga je svaril.

„In tudi?“ je vprašal šerif prežeč.

„In tudi stari James me podučuje v jezdenju,“ je končal John svoj stavek.

Nejevoljen nad tem razočaranjem je teptal častnik po tleh. „Le nič se mi nikar ne laži, sicer se boš pokoril!“ je vzkliknil in grozeč mahal okoli po zraku s svojo roko. „Toraj ven z jezikom: kje je tvoj stric?“

„Kteri stric? Jaz imam več stricov?“ je odvrnil mali deček.

„No, sto medvedov, pop!“ je vzkliknil zasledovalec, čegar potrpežljivost je že nagibala proti koncu.

„Pfuj, kako surovo govorite!“ je rekel deček ves razljučen. „Ali mislite duhovnika? Ta je v Rheimsu ali ne vem že kje!“

Zopet je ušel deček nerodnemu vpraševalcu. Šerif je komaj še brzdal svojo jezo; toda premagal se je še enkrat in rekel: „Mladič, ali si tako neumen ali tako navihan? Ne govorim o nadpopu v Rheimsu, temveč o onem, ki je včeraj zvečer še stanoval tam v lovski sobi; vsaj vem to iz ust tvojega starega očeta samega!“ Brez glasu je gledal deček zasledovalca; toraj je imela stara Marta vendar-le prav! Nesrečni stari oče izdajalec svojega lastnega sina! Ta misel je gnala dečku solze v oči.

„Kaj ne, mali, tega nisi pričakoval?“ je nadaljeval šerif bolj zaupljivo v svojem zasliševanju. „Sedaj se ni treba tudi ničesar bati in poveš mi lahko kar naravnost, kje da je, in potem te ne bom kaznoval za tvoje laži.“

„Jaz nisem lagal, in da pa ne porečete še enkrat, da sem lagal, vam ne dam na nobeno vprašanje več odgovora.“

Potem ko je John ves jezen izgovoril te besede, je pokazal presenečenemu šerifu hrbet. To je pa še veliko bolj povečalo jezo surovega vojaka in z besedami: „Ti pametni deček, te bomo že še naučili dati odgovora gosposki!” je močno udaril dečka, da so se mu vsled bolečin prikazale svetle solze v očesih; toda nobenega odgovora ni mogel izsiliti iz njega. Psovaje je na vse zadnje zapustil zasledovalec sobo in grozil: „Tvojo trdoglavnost ti bomo že pregnali! Dokler vsega ne priznaš, ne dobiš niti drobtinice kruha!”

Potem je z ropotom zaloputnil vrata, in John je slišal, kako jih je šerif zaklenil in vzel ključ seboj. „Hudobni mož,” je tarnal, „hoče me pustiti, da umrem lakote! Rad bi, da ne bi vedel, da je šel stric k bolnemu Petru Swiftu v Warrington — tako bi ga re mogel izdati. Toda jaz ga vseeno ne izdam — raje umrem lakote, in tako umrem kot mučenec in zletim kar gorak v nebesa, kakor je mama rekla.” Potem se je deček spomnil zgodb mučencev, ktere je bral z materjo v stari knjigi legend, in molil je in poslušal na nemir na dvorišču in navsezadnje zopet zaspal.

Mej tem so obrnili zasledovalci v Sankey House prav vse narobe. Ulomili so omare, odtrgali vrata, porušili zidovje in celo kameniti tlak v kleti so vzdignili, ne da bi mogli dobiti duhovnika. Našli so nekoliko latinskih knjig, ki so sicer pomnožile sumnjo, vendar pa nikakor podale povsem trden dokaz; tudi zasliševanje poslov je bilo brez uspeha.

Ko je konečno napočilo pozno zimsko jutro, je hodil šerif okoli hiše po polju, pokritim s svežim snegom; toda našel ni nobenega sledu, ki bi utegnil izdati kacega begunca. „Jasno je,” je končal svoje brezuspešno iskanje, lisjak je svoje bivališče, gotovo pravočasno posvarjen od starega včeraj zvečer, že pred nočjo zapustil.” Nato je odpoklical vse straže, ktere je bil postavil okoli in okoli hiše, razun dveh mož in se vrnil nazaj v dvorano, kjer so sezbrali njegovi ljudje razgrajajoč in pijoč okoli velikega soda piva in utapljali svojo jezo zaradi ponesrečnega načrta v tokih belorumene tekočine.

Proti poldnevju je potem prijezdil sam Sir Edmund Traffords. Šerif mu je bil poslal sela v mesto z neprijetno novico. Pod njegovim nadzorstvom so še enkrat preiskali hišo, toda zopet brez uspeha. Tudi v sobico malega Johna je prišel vitez in dajal jako zvi-

ta vprašanja dečku. Vendar ni mogel niti zlepa niti zgrda izvabiti iz njega najmanjšega priznanja.

„Sedaj sem že na pol sestra dan,” je dejal deček, ki prvičrat v svojem življenju ni ničesar pokusil do poznih popoldanskih ur, v otroški veri, da je zelo blizu smrti vsled lakote, „in ne pustim sedaj na vse zadnje, da mi uteče še mučeniški venec.”

Dobro rejeni vitez se je moral na ves glas zasmejati in je rekel: „Ali misliš, da smo te hoteli pustiti lakote umreti? O ne, tako grozoviti pa nismo mi. To pa ti rečem, ako nam ne poveš in odgovarjaš, te ukažem peljati jutri zvezanega v Preston, in nikdar več ne boš videl svoje matere, in namesto papističnega pouka, katerega ti je dajal tvoj stric, te bodo peljali v našo šolo in našo cerkev, kjer boš slišal pravo besedo Božjo — tako gotovo kakor se imenujem Sir Edmund Traffords in sem nadšerif v Lancashire!”

Isto je zagrozil vitez tudi Lady Worthington, ki je bila še vedno v lovski sobi. Bila je največja žrtev, katero so mogli zahtevati od njenega materinega srca, vendar ne prevelika za njeno zvesto vero.

„Moj deček mi je najdražje na svetu,” je molila, ko je nadšerif odšel, „toda vzemi ga, Gospod, ako je Tvoja volja. Samo eno Te prosim, ne pusti, da bi se kedaj izneveril naši sveti cerkvi.”

Predno je Sir Edmund Traffords zapustil Sankey House, je izdal za starega gospoda od Blainsco Hall ukaz, da ga zapro. Nekateri izmed njegovih ljudi so bili takoj odposlani, da izvrše povelje, z naročilom, da peljejo Sir Richarda v Preston, kjer bo imel grof Derby čez nekaj dni sodišče. Ravno tako je dobil podšerif ukaz, da se poda naslednjega dne z dečkom tja.

Mej tem je prinesla stara Marta na ukaz uradnika svojemu malemu ljubljencu jedila, da utolaži glad; pri tej priložnosti je deček zvedel, kje je zaprta njegova mati. Tudi ga je Marta opominjala, da naj nikar ne izda, kje se je opravljala sveta maša in kdo je bil pri njej navzoč, drugače bodo gotovo vrgli v ječo mati in vse druge. Še marsikaj drugega mu je hotela pripovedovati; toda težki koraki enga izmed zasledovalcev, ki jih je bilo slišati po hodniku, so jo prepodili od tod.

Približal se je večer. Deček, ki je bil zopet sam v svoji sobi, je premišljeval svoj položaj in prišlo mu je na misel, da bi ubežal; naredil je načrt, o katerem je v mraku pre-

mišljeval. Da uteče straži, ktero je videl prihajati od časa do časa okoli hiše spodaj, se mu ni zdelo težko; toda kako naj bi prišel do morja in potem čezenj? Ako bi le mogel vprašati svojo mati! si je mislil; morebiti bi bežala z njim. Tu mu je prišlo na misel, da ni tako težko splezati ob prestarem bršljanu, ki je zakrival hišno zidovje, doli na vrt in na drugi strani hiše po isti poti splezati zopet gor k oknu lovske sobe. John je sklenil, da to poskusi storiti, posebno ker se mu ni zdelo prav nič nevarno.

Čakal je, da je postalo popolnoma temno; potem je natihoma odprl okno in poslušal. Ravno kar je korakala straža mimo. „Sedaj je šla okoli ogla,” je šepetal; „predno pride zopet, moram biti doli.” In lahko kakor veverica se je vspel skozi okno; potem je nekaj šumelo med bršljanom in čez eno minuto je stal John v vrtu in si otresal mrzli sneg raz obleke. Tu so se bližali enakomerni koraki straže, in mali deček se je pripognil za nek grm, za katerim je prišel na drugo stran hiše, ne da bi ga kedo opazil. Videl je okno lovske sobe, v katerem je vedel, da je njegova mati, svitlo razsvitljeno, in njegovo srce je ukalo veselja pri misli, da bo v malo minutah pri njej. Srčno se je lotil dela, in njegov angelj varuh ga je varoval, da ni v temi prijel za kako suho vejo ter padel doli. Nekoliko vrabcev je vzletelo, ki so bili moteni v svojem počitku, izmed gostega listja, in potem je potrkal na okrogla svinčena okna.

Lady Worthington, ki je v misli zatopljena sedela pri kaminu, je začudena obrnila glavo proti oknu. Tu je zopet začula trkanje in slišala tiho klicanje: „mati.” Skoro prestrašena je vstala in se obotavljaje bližala oknu ter ga odprla. Kako je bilo njeno srce, ko je zagledala svojega ljubljenca, ki je smejoč ji rekel: „Podaj mi vendar roko, mati, vsaj se komaj še držim na mrzlem oknu!” Minuto pozneje je držala srečna žena opominjajoč in hvaleč svojega Johna v naročju.

„Ti zlobni, dobri fantič ti, — ali ti nisem prepovedala plezati po starim, slabem bršljanu okoli?”

„Da, za ptičjimi gnezdi,” je odgovoril zvestosrčno deček. „Toda ti vendar nisi nobeno ptičje gnezdo! In jaz se nisem hotel dati odpeljati od tod, ne da bi te še enkrat videl,” je resno pristavil.

In potem ji je pripovedoval o vsem, kar se je od včeraj zvečer prigodilo, in kaj je odgovoril, in kako bi kmalu postal mučenec, in da je za trdno odločen prej umreti kakor pa izdati strica ali pa za-

tajiti svojo vero. Srce materino se je topilo veselja nad takim mišljenjem svojega otroka, in solze radosti so ji zalivale oko. Toda dobro se je varovala, da ne bi s preveliko hvalo spremenila ponižnosti dečka v prevzetnost ali ošabnost. Nato ji je pravil John o načrtu svojega bega. Ona mu je pa rekla, da se mora beg posrečiti le po dobrem pripravljanju. Pusti naj se mej tem potrpežljivo peljati v Preston; mej tem časom pa bo ona vso stvar premislila in pripravila, ter mu v ugodnem slučaju varno in gotovo pomagala.

Dolgo časa še se je pogovarjala z dečkom in mu svetovala to in ono, kako se naj obnaša pred sodiščem; govorila je tudi o svojem nesrečnem starem očetu, ter ga pozvala, da naj žrtvuje jetništvo za zveličanje in spreobrnjenje tako globoko palega starca. Nato je pokleknila in molila z njim, in ko je vstala in naredila polna solz — morebiti zadnjikrat tu doli na tej zemlji — znamenje svetega križa nad svojim sinom, se je vzbudilo v njenem srcu čustvo, ki je bilo podobno onemu makabejske matere, ko je vzpodbujala svoje otroke k mučeniški smrti.

Preganjanje je vendar grozovito naraščalo. Kdo je mogel biti porok, da tla Angleške v ravno pričetem letu ne bodo pila tudi mučeniške krvi otrok?

IV.

Prd sodiščem.

Stiri dni po ravnokar opisovanih dogodkih so bili mnogoštevilni katoliški prebivalci mesta Preston ne malo razburjeni. Preston namreč ne nosi svojega imena (okrajšano iz Priesttown, t. j. duhovniško mesto) zastonj; njegova prastara, sv. Wilfridu posvečena farna cerkev, z gradu podobnim stolpom, katerega so šele v naših dneh podrli zaradi nevarnosti, da se ne bi podrł, je segala notri v prvo stoletje spreobrnitve Angleške nazaj. Vedno soskajali Prestončani cerkvi zveste. Tudi po žalostnih dnevih Henrika VIII. je veljalo mesto kot sr. dišče katoličanov v Lancashire in se še dandanes imenuje „angleški Rim.“ Iz vsega tega se lahko razume, da so se prebivalci tega mesta v onih dneh preganjanja katoličanov zelo zanimali za sodne obravnave, ki so se bavile skoro edino le z upornimi katoličani. In v resnici so mnogobrojno zahajali v staro „Moothall,” sodno poslopje, in široka cesta med tem in med Fishergate je bila napolnjena z radovedneži. Že uro dolgo so bile galerije natlačeno polne, in še vedno so se gnetli ljudje skozi vrata, katerih lok je krasilo velikonočno jagnje z napisom: „Princeps pacis” — knez miru — gotovo primeren kras za krščansko sodno poslopje, kateri še dandanes priča o pobožnem duhu katoliških graditeljev.

Grof Derby, oni, ki je nekoliko let pozneje sodil pri krvnem sodišču nad Marijo Stuart, William Chatterton, anglikanski škot iz Chesterja, Sir Edmund Traffords in drugi člani od kraljice imenovane komisije so prišli k četrletnim sodnim zborovanjem. Slučaje, ktere je bilo treba obravnavati, je bilo v resnici ne malo, in to po zaslugi mnogoštevilnih zasledovalcev Elizabete, ki so lazili okoli vsake hiše! Stari pregovor: My house is my castle — Moja hiša je moj grad -- na katerega so bili svobodoljubni Angleži sicer tako ponosni, ni bil več v veljavi, odkar je Henrik VIII. pridejal svoji kroni papeško tujaro in odkar je njegova hči do smrti prega-

njala katoličane. Tako je prišla tudi danes cela vrsta zatožencev, ki so bili zaradi nevdeježevanja protestantske službe božje obsojeni v nedosežne denarne kazni, v ječo in kazen šibe.

Toda prebivalci Prestona niso prišli zaradi teh že davno preveč navajenih prizorov, in so že več ur sledili enakomernemu razvoju razprav.

„Ne bodo prišli pred sodišče, stric Clayton,” je dejal nejevoljno postaven čevljarški mojster k svojemu sosеду. „Tako je bo ura tri, in potem pojde, boste videli, škof iz Chesterja — Bog mi odpusti, ako je greh, da ga tako imenujem — v svoje stanovanje, M i t r e T a v e r n, da obeduje; to hoče vedno storiti ob navadni uri.

„Danes mora čakati, le zanesite se, mojster Booth,” je odgovoril nagovorjeni. „Prav gotovo pridejo še danes na vrsto; jaz vem to od moje botre, žene jetničarja v Friary. Oni so gotovo na imeniku in s svojimi lastnimi očmi jih boste videli — le še malo potrpite!”

„Koga pa tako željno pričakujete?” je vprašala neka visoka, s pajčolanom zagrnjena ženska postava, ki je stala tik galerijske ograje poleg obeh meščanov.

„Ha, koga kakor one, radi katerih je dvorana tako natlačeno polna — starega in mladega Worthingtona,” je rekel čevljar. „Toda stoj, sedaj se začne, ali ni pisar ravno imenoval njihovega imena?”

V resnici se je prečitelo to ime pri sodni mizi. Vse je povzdignilo glave, oči vseh so bili obrnjene na vstopivšega dečka, ki je s plemenito dostojnostjo stopil pred sodnike, se pred njimi priklonil in zavzel svoj prostor na zatožni klopi. Sočustvujoče šepetanje je bilo slišati med poslušalci.

„Prav čeden dečko to!” je rekel Mr. Clayton svojemu sosеду, ki mu je tiho odvrnil: „Sramota je, da se vleče pred sodišče take otroke.” Potem je v dvorani tako vse utihnilo, da je bilo skoraj slišati pokanje velikega ognja v kaminu.

Poklicali so dvanajstletnega dečka. Predsednik grof Derby ga je vprašal, kje se nahaja njegov stric; toda v začudenje vseh navzočih je odgovoril deček: „Gospod Lord naj mi odpusti, ako ne odgovorim na nobeno vprašanje. Moji stražniki so me pustili od včeraj zjutraj stradati, sedaj me pa že pol ure silijo, da bi pil vino. Dobro vem, zakaj so to storili: nameravali so me opojiti, da bi v

pijanosti odgovarjal na vprašanja, na ktera ne smem odgovoriti. Toda hvala Bogu, še sem pri pameti, akoravno se prav slabo počutim, tako da vas prosim, da me ničesar več ne vprašate.”

Glasno mrmranje na galeriji je obsojalo to zlobno ravnanje z dečkom.

Tu se je vzdignil grof Derby in zahteval miru, ob enem pa zagrozil, da bo v slučaju nemira dal izprazniti dvorano poslušalcev; nato se je obrnil do Johna, in je rekel k dečku z bolj prijaznim glasom, kakor se je moglo pričakovati od njegovega pro lirajočega pogleda: „Otrok, vino so ti dali, da se pokrepčaš; sedaj nam pa odkrito povej, kje je navadno stanoval tvoj stric, da nam ne bo treba poslužiti se ostrejših sredstev.”

„Toda jaz ne morem — čutim se preslabega,” je odgovoril John, ki se je v resnici le s težavo mogel držati pokonci. Grof je to videl in mu je ukazal princeti nekoliko gorkega mleka. Stvar je bila komisiji zelo neljuba, in spogledovali so se očitno slabe volje. Tu je mislil William Chatterton, škof iz Chesterja, da se mu nudi ugodna prilika, da spregovori v splošen blagor eno svojih imenitnih govoranc proti papeštvu.

William Chatterton je bil protitip prelata, kakor si jih je želela Elizabeta za svojo novo ustanovljeno državno cerkev. V veliki meri neznačajan, je klečeplazil pred dvorom, in se je skušal z marljivim zasledovanjem katoličanov prikupiti ministroma Burleigh in Walsingham. V svojem zasebnem življenju pa je imel le željo, da vživa bogato premoženje svoje škofije. Z nosnim, hreščečim glasom je začel ta mož govoriti o propalosti papeštva, ki je krivo kakor sploh vse nesreče na zemlji, tako tudi pa še posebno trdoglavosti in pokvarjenosti te nežne ovčice svoje črede.

„Toda pobožnosti njenega veličanstva, naši premilostljivi, deviški kraljici, katero naj Bog vedno ohrani,” je nadaljeval in se globoko priklonil in privzdignil baret, — „razsodnosti skrivnega sveta in nič manj sedanjega kraljičinega komisarja, mojega lorda, grofa Derby in ostalih gospodov sokomisarjev — moje dolžnosti in pastirske skrbnosti niti ne omenjam — je pripisovati, da smo se odločili da vzememo tega prisotnega, po rimskem bellialovem popu in njegovi lastni materi zapeljanega otroka k sebi in ga vzgojimo v lučičistega, pravega evangelija. Stopi tedaj bližje, deček moj,” se je obrnil sedaj k Johnu, ki se je mej tem nekoliko okrep-

čal, „tu je Božja beseda, sveto pismo; poklekni, položi svojo levo na knjigo in prisezi s privzdignjeno desnico, da boš odgovarjal na moja vprašanja brez vsake zvijače in dvoumnosti.”

„Kako morem to storiti, ko niti ne poznam vprašanj, katere mi hočete postaviti?” je vprašal deček.

„Toda sin moj, ako hočeš govoriti čisto resnico, smeš brezpogojno priseči,” je silil prelat.

„Jaz ne bom nikdar lagal,” je dejal deček, „toda kar bi utegnilo meni in mojim najljubšim prijateljem škodovati, tega mi ni treba reči, kakor mi je povedala moja mati.”

„Dobro, tedaj prisezi, da boš po pravici povedal, kar ne more nikomur škoditi. Ti smeš vendar, na primer, pač priseči, da je ta žepni robec, ki ga imam tu v roki, žepni robec?” je vprašal Chatterton.

„Gotovo ne smem kaj takega priseči, kajti taka prisega bi bila nedovoljena, ker bi se jo priseglo brez važnega vzroka.”

Glasen smeh je zadonel po sodni dvorani; celo komisariji so škodoželjno prikimavali, da je otrok tako mojstersko posekal škofa v katekizmu. Chatterton se je ugriznil v svoje debele spodnje ustnice in bojazljivo pogledal grofa, ki si je mirno gladil brado in bil prav malo pripravljen priti možu na pomoč. Sedaj je skušal prelat zakriti svoj poraz z množico psov, in je del katoličanom razne priimke, ker smatrajo vsako prisego nedovoljeno.

Grof Derby je to jezno govoričenje končal s tem, da je sam zopet začel spraševati. Zagotavljal je dečka, da mu ne bo dal nobenega vprašanja o njegovem stricu več, ako mu obljubi, da se v bodoče vdeležuje protestantske službe božje. To je pa John srdito odklonil. Postavni mož s težko zlato verižico okoli vrata je poskušal sedaj z najvabljejšimi obljubami, katere si je le mogel izmisliti.

„Pojdi le samo enkrat v protestantsko cerkev,” je dejal, „in jaz prav nič ne zahtevam, da pridigarju veruješ — in sprjel te bom mej plemiške dečke in pot k časti in slavi ti bo odprta.”

Porudba je bila v resnici zapeljiva; kajti z grofom Derby se jih je moglo le malo grofov na Angleškem meriti glede visoke stopinje, bogastva in ugleda. Napeto so poslušalci pričakovali odgovora otroka, in s pajčolanom zagrnjena z dama je trepetajoč prišla za ograjo galerije. Toda John se ni pomišljal niti trenutek; njegove želje so bile tudi vse druge kakor zemška čast. „Raje grem, zve-

sto udar katoliški cerkvi, beračit, plemeniti grof," je rekel, „kakor pa obtežen s krivdo odpada deliti na vašem svetlem dvoru vaše časti."

Tu se mnogobrojno zbrani katoličani niso mogli vzdrževati; slišati je bilo glasna znamenja priznanja, in od one strani, kjer je stala ona dama, je zaklical nek ženski glas: „Dobro, John!" Glas je moral biti dečku dobro znan; kajti svetlih oči se je obnil proti galeriji, in bistro otrokovo oko je kmalu našlo svojo mater pod njenim zakrivalom. Toda samo en trenutek je videl drago postavo; potem je stopila lahko pozdravljajoč z roko za nek steber, predno jo je mogel najti pogled kakoga sodnika ali zasledovalca.

Komisarji so se sedaj požurili, da zaključijo zasedanje; kajti čutili so, kako neugodno vpliva modro in stanovitno vedenje dečka bodi si na katoličane bodi si na protestante. Po kratkem posvetovanju so obsodili dečka radi trdovratnosti in upornosti proti postavam v zapor v neki kaznilnici za toliko časa, dokler ne bo pripravljen iti k protestanski službi božji. Potem so Johna odpeljali.

Sedaj se je prigodilo nekaj drugega. Še enkrat je prečital sodnijski pisar ime Worthington, in stari oče dečka, ki je ravnokar tako junaško pričal za svojo vero, je vstopil ali pravzaprav se opotekal negotovih korakov pred sodnike.

Sir Richard je po osodepolnem obisku pri nadšerifu po noči jezdil še dolgo pot domov. Malo pred dnevom je prišel v Blainsco Hall, se takoj zaprl v svojo sobo in iskal počitka in spanja na svoji postelji. Toda vse zastonj; razburjenost njegovega duha je premagala telesno utrujenost in kri se je mrzlično pretakala po njegovih žilah. Stokrat si je rekel: „Ti si storil le svojo dolžnost," in stokrat ga je njegovo lastno srce postavilo na laž. Potem je zopet videl zaničujoči pogled šerifa, ki je segel v njegovo dušo kakor mrzlo jeklo in nek glas v njegovih prsih. mu je rekel edino besedo: „Judež!"

Nesrečni starec, čegar vest se je po dejanju strašno oglasila, se je valjal na svoji postelji sem in tja in skušal pozabiti, kar se je zgodilo. Druge slike so stopile pred njegovo dušo, toda nobene tolažljive. Videl je sina, kterega je izdal, v rokah preganjalcev, in spremljal ga je na morišče. Prestrašen se je obrnil v stran in ječal: „Vsaj sem moral, moral! Ali naj bi raje vsi poginili?" in je zopet skušal zaspati.

Ves utrujen in izmučen je navsezadnje vstal, odgrnil težke zaveses od okna ter gledal v žalostni zimski dan. „Belo, belo, vse belo,” je mrmral pred se, —, in tvoji sivi lasje naj tespomnijo, da tvojih dni ne more biti več mnogo, je rekla. Kako mrzlo me spreletava! Ali nisem bolan?” Starec je stopil pred ogledalo ter srepo gledal svoje stare, od sivih las obdane poteze. „Kako starinsk, kako siv!” je jecljal in obrnil prestrašen svoje oči od ogledala. „In tukaj, tukaj peče kakor ogenj,” je vzdihoval, in položil roko na svoja prsa. „Pozabiti hočem, kar se je pač moralo zgoditi; potem bo bolje. — Ne, jaz nisem bolan!”

In bolnik je skušal pozabiti. Kljub slabemu vremenu je ukazal pripeljati konja, jezdil od enega posestva do drugega okoli, ogledoval prostrana polja, ki so spala sedaj pod dodrodejno snežno odejo, napolnjene shrambe, bogate hleve in skednje, ponosen grad in vse, kar je razveseljevalo njegovo srce; toda sedaj ni mogel najti nobenega vžitka in dopadajenja nad vsem. Ko se je vrnil domov, je kakor obseden dirjal od ene sobe do druge in povsodinašel spomine na svojega vnuka, ki ga ni smatral vrednega, da ga pozdravi, na svojo sinaho, ki ga je opominjala na bližnjo smrt, na svojega sina, katerega je izdal. Šel je v pred ognjem varno sobico v stolpu, kjer je v železnih skrinjah ležalo srebro in zlato; toda svet kovine mu ni storil dobro in glas v njegovih prsih mu je rekel: „Judež — trideset srebrnikov!”

Do smrti utrujen se je Sir Richard usedel k ognju v kaminu v veliki dvorani; toda tudi tukaj ni mogel dolgo obstati. Slike pradedov so gledale tako strašno resno na njega doli, kakor jih še ni nikdar videl. Bilo mu je, kakor da bi jih slišal, da mu kličejo: „Izdajalec!” Starec je iskal sedaj miru v dobrih sklepih; hotel se je ogibati protestantske službe božje; hotel je svojega vnuka vseeno na skrivnem vzgajati katoliško; sklenil je, da razdeli precejšno svoto med uboge.

Noč je napočila, in stari Tom je prinesel svojemu gospodu nekoliko pijače. V veliko njegovo začudenje ga je Sir Richard povabil, prvičkrat v njegovem življenju, da prisede k mizi in pije z njim skupno kozarec vina. Strah ga je bilo v samotni sobi. Služabnik je z glavo majajač ubogal in mrmral pred se: „Sedaj skoraj verjamem, kaj se govori tam doli med posli — to je sprememba pred smrtjo!”

Tega večera si je stari gospod bolj kakor kedaj nalival koza-

rec, in sedela sta tako čez polnoč pri vinu, postal je zgovoren in je končno pripovedoval poštenemu Tomu dogodke prejšnjega večera. Toda namesto da bi služabnik odobraval, ki se do sedaj nikdar ni upal izreči najmanjše graje proti svojemu gospodu, je sedaj odkrito obsojal njegovo postopanje. Ravno je hotel s solzami v očeh odpovedati službo svojemu gospodarju, ko je njegove besede pr. hitelo močno trkanje na glavna vrata.

Nek služabnik je prišel povedat, da je prišel podšerif; dve minuti pozneje je bil Sir Richard aretiran. Še je bral v zapornem ukazu vzrok: „Skrit papist in zelo sumljiv, da je omogočil beg svojega sina, rimskega popa s tem, da je varal gosposko.” — potem je padel brez zavesten v naslonjač. Šerif ga je čuval to noč in ga peljal drugo jutro v Preston.

Strašno je bilo staremu možu, ko se je zbudil, ko je ravnokar otežil svojo vest, da bi bil varen pred sodiščem, in ko se je videl ujetega v svojih lastnih zanjkah. Samo ob sebi se razume, da je ta udarec zelo omajal in oslabil življensko moč starca. Le še predobro je vedel, da so se v onih časih tudi pri sami sumnji veleizdajstva posluževali mučilnic — kaj naj bode iz njega? Strah in zavest krivde ga je delala skoraj norega, in takega vidimo stati Sir Richarda trepetajočega in strašno razburjenega pred svojimi sodniki.

Prebrali so zatožbo in jo potrdili po izjavah Sir Edmund Traffords in po šerifa: zatrjevanje, da je imel v resnici resen namen izročiti svojega sina sodišču, ni vzbujalo nobenega zaupanja, vendar pa je vzbudilo bodi si pri sodnikih, bodi si pri poslušalcih čustvo gnjeva. Še enkrat je pozval grof Derby zatoženca, da vse odkrito prizna; le tako se more ogniti kazni veleizdajstva.

„Toda kakor gotovo stojim tukaj pred vami,” je tarnal starec, „jaz ne vem.” Nato je padel sodnikom pred noge in zatrjeval svojo nedolžnost: vsaj je vse storil, da ustreže postavam; on obiskuje oznanjevanje pravega evangelija in se hoče podvreči vsemu, kar zahteva od njega njeno veličanstvo.

„Povejte nam, kje je vaš sin,” je ponovil grof, „ako naj verujemo vašim zatrdilom.”

„Toda jaz ne vem,” je ječal starec v smrtnem strahu.

„Premislite si toraj do jutri, in svetujem vam, da boste potem vedeli; sicer boste naredili neljubo znanje s „Skavingerjevo hčerjo.”

„Skavingerjeva hči” je bila ena najstrašnejših mučilnic, v kateri

je v nemških zemljah v strašnih čarovniških pravadah sto in sto žrtev potilo kri in smrtni potin, katera se je v grozovitnem preganjanju duhovnikov pod Elizabeto prav izdatno vporabljala. Pri imenu te mučilnice je Sir Richard grozno zavpil in si pulil svoje si-ve lase. Na migljaj predsednika so ga odvedli, in grof je zaključil zasedanje z običajnim klicom: „Kraljica naj živi!”

„Kraljica naj živi!” so ponavljali komisarji; toda le malo glasov iz galerije se je vdeležilo teh vzklikov. Molče in globoko ganjeni so poslušalci zapustili sodno dvorano.

Zunaj na trgu, na ktereга je že legel mrak, je rekel Mr Clayton tiho svojemu sosedu: „He, kaj pa mislite? Meni je mladi dečko obrnil srce v telesu, in kar je rekel, mi je boljše delo, kakor deset pridig. Sedaj se dam zopet rad kaznovati in trpinčiti radi vere.”

„Da, da,” je odgovoril čevljar, „in stari — kedo bi mislil, da sta iste rodbine? — nam je tudi naredil pridigo, tako o Judežu, menim. Za vse usnje na svetu ne bi bil rad v njegovi koži. Lahko noč! Kaj tacega se sme dan danes le na useša reči.”

Oba dva mojstra sta se ločila. Mr. Clayton pa je komaj zavil v bližnjo ulico, ko je stopila iz sence neke hiše proti njemu spajčolanom zagrnjena dama, ktero je ravnokar videl poleg sebe na galeriji.

„Vi ste katoličan in pošten mož, kakor mislim,” ga je nagovorila. „Ali bi mogli materi mladega Worthingtona posredovati, da se snide z jetničarjem, vašim sorodnikom?”

„Ste vi Lady Worthington?” je vprašal. „Bog z vami, milostljiva gospa! Pojdite z menoj, bomo že naredili.”

„Se danes zvečer?”

„V eni uri!” In obadva sta šla po cestah in ulicah, dokler ni sta prav blizu mestnega ozidja stopila v neko malo hišico.

Mej tem se je naredila popolnoma noč. Molče so se vzdigovali starinski stolpi proti nočnemu nebu, raz ktereга so brezštevilne zvezde v blesketajoči krasoti gledale na mrzlo zemljo doli.

Ali jih je mali John v svoji ječi videl, in ali se je spominjal pesmi, v kateri so bile primerjane angeljem varuhom? Prav gotovo ste dve čuvali nad njegovo osodo: ena nebeška ki je zapisala danes veroizpovedanje dečka z blestečimi pismenkami v knjigo življenja, in ena vidljiva na zemlji, ki je vse sile napela, da mu prinese tolažbe in vzpodbuje in ako mogoče tudi prostosti — draga mati,

Nadaljna osoda.

Komaj dvesto korakov od hiše lončarja je bilo prastaro, temolno samostansko poslopje, tako imenovana *'Friary'*. Zidano že leta 1221 od nekega lancasterskega grofa za *'sive brate'*, frančiškane, je ostalo poslopje zvesto svojemu namenu, dokler ni Henrik VIII. pregnal menihov; od tistih časov so rabili poslopje kot ječo, in v njem najdemo v samostanski celici zaprtega Johna.

Utrujen vsled razburjajočih dogodkov dneva se je vrgel deček po kratki molitvi na svoje trdo slamnato ležišče in je pri spominu na svojo drago mater skoro takoj zaspal. Ni vedel, kako dolgo je spal, ko ga je zbu lilo glasno ječanje in toženje. Prestrašen je gledal po samotni celici okoli in v začetku ni mogel nikakor določiti, od kod bi utegnili prihajati ti žalostni glasovi. Že se je trepetajoč prekrizal in ponovil večerno molitev; kajti spomnil se je strašnih povestij o strahovih, ki mu jih je pravila Marta — in zares, temni samostanski hodniki in pol razpadle celice so že same na sebi delale strahoten vtis —, ko je razločno začul besede, ktere je v bližini govoril nek znan glas.

„To je stari oče,” je dejal John in se vzdignil na svojem ležišču, da bi poslušal ob steni, skozi katero je k njemu prihajalo ječanje. Nekoliko časa je poslušal te tožbe, ne da bi jih razumel; tudi si ni mogel raztolmačiti, kako je prišel stari oče v ječo. Ravno je hotel potrkat in klicati, ko so se po hodniku bližali koraki in je takoj potem zarožljaj ključ v vratih. Hreščeč so se odprla, in jetniški čuvaj je vstopil skošarico in s svetilko v rokah, ktere svetloba je razsvetljevala surove, pa vseeno dobrohotne poteze starega paznika.

„Oho, fantič, še po konci?” je nagovoril mož Johna očitvidno ol vina nekoliko zgovorno. „Ali postelja ni dovolj mehka? Ha, ha, ha! Sedaj pa pazi, mali pobič!” S temi besedami je odgrnil košarico in je začel izlagati iz nje prcejšno večerjo, tako da so se lačnemu otroku kar sljne cedile. „No tega pravzaprav nisi zaslužil,

ker si me danes zaradi vina osramotil pred celim mestom. Toda ljudje vedo, da se je zgodilo zaradi škofa. In ali pa tudi veš, od koga so vse te-le lepe stvari? Od mame! Sedaj ti bo šele dišalo! No, ni bila moja škoda pri tem," je pristavil in veselo žvenketal z nekoliko kronami v žepu. „Seveda, ti boš molčal; da znaš, to sem videl danes. Ako pa ne boš, se bo pa tebi in meni slabo godilo."

„Mati mi to pošlje!" je ukal deček. „O, pustite jo sem k meni, samo za eno uro, sedaj po noči!"

„To je tudi hotela; toda jaz je ne morem tako lahko spraviti mimo straže tam doli kakor tak-le jerbašček. Toda kaj pa je na oni strani?" sije segel v besedo; kajti ravno kar je bilo čuti ječanje, ki je zbudilo dečka iz njegovega spanja, glasneje in močneje.

„Jaz mislim, da je moj stari oče; toda jaz ne vem, kako je prišel sem in ravno tako ne, zakaj tako ječi in toži," je rekel John.

„Kako je prišel sem, vem dobro in zakaj ječi, silahko mislim," je odvrnil mož. „Bog ve, da bi se tudi jaz ne smejal, ako bi moral za jutri se nadejati ‚Skavingerjeve hčere!‘ Toda pojdemo tja k nje-mu, da vidimo, kaj hoče."

John je že večkrat slišal o tej strašni muki, in zato se je na celem telesu tresel in šel z jetniškim paznikom v celico svojega starega očeta. Našla sta Sir Richarda strašno razburjenega. Že slaba vest, ki ga je hudo pekla zaradi neusmiljenega in brezbožnega izdajstva, in potem nenaden zapor je izpodkopal njegovo zdravje; vsled današnjega prizora pred sodiščem pa in vsled grozečih muk pa je bilo popoluoma uničeno. Ležal je sedaj v hudi mrzlici, ki bi pri njegovi starosti utegnila postati lahko smrtonosna. Ko je zaslišal starec škripati vrata, je zlezel pod svojo volnato odejo in vpil: „Sedaj prihajajo, da me peljejo na morišče!"

„Pomirite se, Sir Richard, tako hudo še ni. Ali ste bolni?" je vprašal ječar z večjim sočutjem, kakor pa bi se moglo pričakovati od njegove surove zunanosti, in je posvetil starcu v obraz, ki se je vsled mrzlice žarel kakor ogenj.

„Bolan?" je odvrnil Sir Richarda in se trepetajoč vzdignil in gladil sive lase raz čela. „Bolan? Ne, jaz nisem bolan. Moji lasje so sicer sivi; toda, prijatelj, ali še niste nikdar videli, da živi človek še mnogo let, če ima tudi že sive lase?"

„Pri svetemu Petru, patronu vseh ključenoscev v papističnih časih, jaz mislim, tvoj stari oče je prišel ob pamet!" je prestrašen zavpil paznik. „Govori ti z njim, dečko, mogoče te spozna!"

In John je takoj pokleknil poleg ležišča in potem, ko je prijel starca za koščeno roko, je vprašal s solzami v nedolžnih očeh: „Ali me ne poznate, stari oče?”

Starec ga je nekaj časa debelo gledal, potem pa je rekel počasi: „Ali si ti, John? Toda ti me nisi hotel pozdraviti, samo moliti si hotel zame, moliti, moliti — in tvoji lasje so še vedno takolepo rumeni! Sedaj bi moral jaz moliti, pa ne morem, prepozno je!”

„Ni še prepozno,” ga je tolažil deček. „Skupno bodeva molila: ‚Oče naš—’ ”

„Tiho, John, ti moreš tako moliti; toda človek, ki je izdal svojega lastnega sina — ali more ta človek še reči, oče?” In, slišiš, John, jaz te imam zelo rad, akoravno me nočeš pozdraviti, in čuj, jaz imam zlata, veliko zlata v Blainsco Hall,” je šepetal trepetajočemu dečku na uho, „vse to bode tvoje in cela hiša in pepelasti pony, ktereга imaš tako rad, le povej mi, kje je skrit Thomas, tvoj stric, da morem potem jutri priznati grofu Derby; sicer me bodo mučili, ali čuješ, in trpinčili do smrti. Gorje, gorje!” Glasno je tar-nal in si pulil lase in se izmučen zgrudil na slamnato ležišče nazaj.

„Tu moram takoj poklicati zdravnika,” je dejal paznik in postavil svojo svetilko v neko izdolbino v zidu. „Mej tem časom pa ostani tukaj in pazi, da se mu ne zgodi nič slabega.”

Vrata ječe so se zaprla in John je bil sam s svojim v hudi mr-zlici ležečim starim očetom. Neizrekljiv strah ga je obšel, da ne bi nesrečni starec v tem žalostnem položaju nezavednosti umrl, brez spovedi in brez kesanja, in deček je dobro vedel, kako strašno je, ako mora stopiti človek nepripravljen pred večnega sodnika. Radi tega je začel v svojem velikem strahu moliti; pribežal je v molitvi k Materi Božji in jo s solzami in prošnjami zelo prosil, da naj ne pusti umreti starega očeta v njegovih grehah, temveč naj mu pri svo-jem Sinu izprosi milost spreobrnjenja. „Celo svoje življenje ti darujem in žrtvujem. Vsak dan bom molil k tebi! Pokaži, da si moja mati, in ne pusti, da se pogubi!”

In v resnici je postal bolj miren starec, čegar domišljija se je od odhoda paznika zopet bavila z mučnimi slikami mučilnice, in njegove brezbarvene ustnice so sem in tja nezavedno izgovarjale za molečim dečkom imeni Jezus in Marija. Ko pa so čez uro dolgo zopet zarožljali ključi in je ustopil paznik z zdravnikom, se ga je iz-nova lotila mrzlica; ječaje se je skušal starec skriti pod odejo svo-jega slamnatega ležišča.

Zdravnik je z glavo majajoč preiskoval bolnika; potem mu je na glavi puščal kri, dokler ni padel v omedlevico, naročil mrzle obkladke in odšel. „Dobro bo moralo iti, ako starec prestane to mrzlico,” je rekel mož. „Na vsak način pa je za jutri in še za več tednov nemogoče zagroženo trpinčenje. Dajte ga prenesti v dvorano in ga položiti v pošteno posteljo.”

John je moral sedaj v svojo celico nazaj. Dva dni pozneje so ga odpeljali v Manchester. Ko je zapustil Preston, ni mogel nič drugega zvedeti o svojem starem očetu, kakor da je pri življenju, pa še vedno brez zavesti.

Sir Richard je visel še več kakor teden dni med življenjem in smrtjo, potem se je bolezen nekoliko umaknila, vendar popolnoma ozdravel še ni. Na mesto mrzličnega divjanja in blodenja je stopilo mračno, brezčutno premišljevanje. Prijatelji so se potegnili zanj, in komisarji so proti visokemu poroštvu dovolili, da se prenese starega gospoda v Blainsco Hall, v čegar mirni, tihotni okolici bi se moglo njegovo slabo zdravje pač še kedaj zboljšati.

Toda mesec dolgo je že prebival tam. Prišla je spomlad s prijetnim vremenom in gorkim solncem; ptice v grajskem vrtu so pele svoje vesele pesmi, in cvetlice v gredicah so razvijale svojo krasoto, mej tem ko so okoli in okoli v lepi dolini drevje in grmičevje, travniki in polja in gozdovi si nadejali lepo poletno oblačilo, ne da bi prijazen mir pokrajine ali prijetna okolica stare hiše ugodno vplivala na duševno stanje starca. Ako je dovoljevalo vreme, ga je peljal Tom, ki ni hotel zapustiti svojega gospodarja v nesreči, katero si je sam nakopal, v cvetočo uto na terasi. Tu je sedel bolnik celi dolgi dan na klopi, črtal s svojo palico nepravilne črte po pesku, se mudil pač tudi s svojimi trudnimi očesi nad vrtovi in dolino in potem je gledal brezčutno predse, dokler ni prišel služabnik in ga peljal zopet nazaj v hišo.

Mej tem ko je stari Worthington tako hiral v nemi blaznosti, je moral njegov vnuk pokazati stanovitnost svoje vere v težkih bojih. Po oni strašni noči, v kateri je klečal pri bolnem starem očetu, so ga peljali še enkrat pred komisarje, pa ne več v javno dvorano. Vedno so ga silili, da naj vsaj enkrat obišče protestantsko pridigo; toda vse je bilo zastonj. Tako so ga poslali v Manchester, vendar ne v javno kaznilnico. Chesterski škof je namreč dejal: „Ako ga damo v ječo k drugim zakrknjenim papistom, bo tr-

dovratnost fantiča še bolj utrdila stare grešnike v njihovem praznoverju." Komisarji so spremenili potem svojo razsodbo v toliko, da so prepustili Johna škofu samemu v spreobrnjenje.

Chatterton je izročil dečka najprej nekemu anglikancu v varstvo, ki je imel dečka v svoji hiši zaprtega, in ga skušal zljubeznijo in strogostjo pripraviti, da bi vzprejel novo vero. Laskanje in strogost oboje se je izkazalo enako brezvspešno. Navsezadnje so mu grozili s kaznijo veleizdajalcev, z vislicami, ker se vendar obotavlja in protivi ubogati ukaz kraljice. John je imel grožnje za resnične, toda namesto da bi se ustrašil, se je deček celo veselil zaradi veselega upanja na mučeniško krono. Po več tednov trajajočih brezvspešnih skušnjah je postal škof v resnici jezn in je izročil Johna nekemu besnemu puritancu, surovemu človeku, ki se je ponudil, da bo papističnemu mladiču tekom treh dni temeljito pregnal rimsko babjeverje.

Takoj prvega dne je prišel mož z vitko leskôvko k dečkovi postelji in mu ukazal, da se takoj obleče in gre z njim k pridigi. John se je branil, in dvajset groznih udarcev, ki so pokrili njegov hrbet z modrimi lisami, so mogli narediti pač solze in tožbe, toda ne zahtevane pokorščine. Tako se je godilo tri mučne dneve. Ko je ta čas minul, so našli dečka v slabem stanju, pa močnega in veselega; mnogo protestantov je strogo grajalo in obsojalo škofa, in po sporočilu našega poročevalca jih je mnogo stopilo zopet k stari veri nazaj, mej tem ko je bilo veliko omahljivih katoličanov iz nova potrjenih v svoji veri.

Škof je skušal zvaliti javno grajo na puritanca in sklenil, da na drug način ukloni dečkovo voljo; kajti sedaj je bilo za škofa bolj potrebno kakor kedaj, da se dovede dečka do tega, da bi odpadel. Živel je takrat s svojim sijajnim spremstvom ne daleč od Chorley, severno od Wigana, na nekem katoliškem plemiškem selišču, ki je zapadel fiskusu ali pravzaprav komisarjem, ker ni mogel posestnik več plačati visokih denarnih kaznij. Sem je dal Chatterton prineesti dečka in odslej ravnal z njim kot s svojim častnim mladim plemičem. John je nosil sedaj žamet in svilo, jedel pri bogato obloženi mizi anglikanskega prelata in bil obsipan z raznovrstnimi pozornostmi. Večkrat je moral s petjem spremljati godbo; potem so gostje hvalili njegov zvonki glas in le obžalovali, da obstaja zali deček tako trdovratno pri stari papistični neumnosti. Toda Chat-

terton ga je navadno opravičil. „To prihaja,” je dejal, „čd vzgo je, katero je vžil od svojega strica, popa, in svoje matere, sestre fanatičnega Allena. Polagoma se bo rimska tema umaknila prijazni luči evangelija.”

V resnici je bila skušnjava v krasnem gradu med razuzdano, okolico za Johna veliko bolj nevarna kakor pa ječa v Prestonu ali surovo ravnanje v Manchesteru.

Toda angelj Gospodov je čuval nad dečkovo nedolžnostjo, da ni nobena strupena sapa se dotaknila lilij njegove duše. Tudi je imel sem in tja tolažbo, da je prejel po nekem škofovem služabniku na skrivaj pisemce od svoje matere. Te vrstice, ktere je potem prebiral sem in tja in jih nosil na prsih kakor svetinjo, so naredile, da je John vse pozabil, in so ga napolnjevale z močjo in pogumom. Vedel je, da skrbi zanj njegova mati in da mu je le malo treba čakati, dokler ni pripravljeno vse za varen beg iz celice. Že dolgo bi ga bila iztrgala rokam njegovih zapeljevalcev, ako ne bi po sodni obravnavi v Prestonu iskali tudi Lady Worthigton; zaradi tega je bila primorana še več tednov skrivati. Sedaj pa je smela plemkinja že zopet nekaj poskusiti; stopila je v zvezo s sosednjimi katoliškimi rodbinami, in dogovorili so beg na dan s. Barnabe, 11. junija 1584.

Zgodilo se je pa nekako dva tedna pred določenim dnevom nekaj, kar je prečrtalo materine načrte. John je sedel nekega dne kakor navadno pri škofovi mizi, na kateri so se kadila nešteta jedila mesa in rib. Deček si je dal podati kos ribe; tu je prišlo naenkrat namisel Chattertonu, ki je sicer pri mizi redkokedaj kaj drugega videl kakor jedile in krožnike, da ne je deček mesa zaradi petka. Takoj mu je ukazal, da naj je tudi meso; John pa je hvaležno odklonil.

„Zakaj zametuješ dobro in zdravo hrano? Ali morabitimislíš, da ni dovoljeno jesti danes meso? Ali ne vidiš, da jaz, tvoj škof, isto storim?” je vprašal Chatterton.

„O da,” je odgovoril deček po svoji naivni navadi naravnost, „vi jeste vedno, kar vam pride ravno pred oči!”

Celo omizje se je na ves glas zasmejala pri tem odgovoru, škof se je pa čutil zadetega na občutljivem mestu, zelo se je razjezil in spodbil dečka iz jedilne dvorane. Potem se je pa tako najedel pečenke, da je resno zbolel.

Ko je ležal Chatterton bolan v postelji, si je dal v navzočnosti dečka in svoje žene brati iz Foxove knjige o 'slavnih protestantskih mučnikih.' Njegova žena Katarina je zabavljala čez krvočnoost 'krvave' kraljice Marije, mej tem ko se je John zavzel za katoliško vladarico in naravnost priznal, ako bi zopet zasedel kak katoliški vladar angleški prestol, bi moral po postavah ravno tako ravnati.

„Potem bi pa tudi mojega moža in gospođa obsodili na gromado” je zavpila žena Chattertona.

„Gotovo,” je na kratko odgovoril John.

„Ne boj se,” je tolažil škof svojo ženo. „Kajti jaz bi bil pokoren svojemu vladarju in bi ne bil nikdar tako trdovraten in uporen, kakor so sedaj papisti. Vsaj bi bila moja dolžnost, kot dober podložnik biti postavam pokoren.”

„Pa pokorščina in to navidezno spreobrnjenje bi vas potem pač varovalo smrti na gromadi,” je odgovoril dečko spomilovalnim pogledom na bolnika, — „nikdar pa pred večnim ognjem v peklju.”

Zelo je razburila starega grešnika, pretresljiva resnica iz ust nedolžnosti tako, da se je vsled njegove jeze, kakor so zatrjevalj zdravniki, njegov položaj znatno poslabšal. V svoji jezi je sedaj sklenil, da ukaže prenesti nepoboljšljivega trdoglavneža na svoj trdni grad Chester Castle, in takoj oznanil dečku njegovo osodo. Dal mu je tri dni časa, da se premisli; ako bi se do tistega časa ne odločil za prestop k novi veri, bi našel v kletah onega gradu dovolj časa in priložnosti, da se spomni kaj boljšega, in ako bi bilo tudi to brezvspešno, bi se ga vendar moglo obsoditi k smrti, kakor hitro bi postal šestnajst let star.

Ravno sedaj pa je bil škofov sklep dečku vseeno zelo slabo došel. „Ako bom enkrat v močnem Chester Castle vjet,” je dejal, „bo moji materi težko mogoče, mi pripomoči k begu.” Premišljeval je torej, kako bi dobil priložnost sporočiti o tem svoji materi. Neopaženo se mu je posrečilo napisati nekoliko vrstic na košček papirja, in posrečilo se mu je tudi, da je dobil služabnika, ki mu je že nekolikokrat na skrivoma prinesel pismo od matere. Prosil ga je, da naj prinese to pisemce materi; toda sluga je zmignil z rame in menil, da bo pač poskusil; toda obljubiti ne more prav nič. Prejel je dosedanja pisma po neki stari najemnici, o kateri niti ne ve

kje stanuje, in da prav nič ne ve, ali je Lady Worthington kje v bližini.

To je bilo malo vzpodbujajoče za Johna. Trije dnevi so minuli, ne da bi prejel kako poročilo od matere, da, ne da bi tudi dobil priložnost, na samem govoriti s služabnikom, zaradi tega ni prav nič vedel, ali ona ve, v kakšnem položaju se nahaja. „Jutri torej te bodo odpeljali v Chester Castle, ako se ne spomniš kaj boljšega,” mu je še enkrat sporočil Chatterton. Tu se je pa začel ubogi deček vseeno bati, ko je gledal zvečer iz svoje podstrešne sobice na vrt, ki je blestel v spomladanski krasoti. Videl je kako je zginevala nad vrhovi dreves v parku večerna zarja, in se spomnil svoje matere in one večerne zarje, ktero je opazoval ob njeni strani v Sankey House na predvečer nočnega napada. Močno hrepene nje po materi se je polastilo dečkovega srca; ako bi le vedel, kje bi jo mogel najti, takoj bi poskusil ubežati. Tako mu pa ni preostalo nič drugega, kakor priporočiti svojo osodo svetemu angelju varuhu.

„In ako bi moral zaradi svoje vere tudi to žrtev doprinesti?” ga je vprašal nek glas v njegovi prsih, in s solzami v očeh je odgovoril deček: „V Božjem imenu, doprinesel bi jo.”

Ista večerna zarja, ki je izginevala Johnu izpred oči, je ravno kar še zlatila stolpe v Blainsco Hall in opominjala starega služabnika, da je že skrajni čas, da pelje Sir Richarda iz terase zopet v sobo. Starec se mu je zdel danes zelo spremenjen; celo jed in pijačo, ktero je sicer mehanično jemal iz njegove roke, je zavrnil.

„Proti koncu gre z njim,” je rekel Tom in majal z glavo. „Ako bi le imel vsaj eno svetlo uro še in bi se mogel spovedati! Toda seveda, kje dobiti duhovnika, ki bi prišel v Blainsco Hall?”

Služabnik se ni motil; v resnici je šlo s Sir Richardom proti koncu, in kakor se zgodi tako pogosto z bolnimi na duhu, zbudil se je še tekom noči iz svoje nezavednosti. Toda bilo je strašno prebujenje. Poklical je služabnika in zahteval duhovnika. Tom je poposlal takoj zanesljivega sela do katoliških plemičev v okolici; morebiti so skrivali enega izmed zasledovanih duhovniku, ali so vsaj mogli povedati služabniku kje ga more najti. Med tem pa je molil Tom svojemu staremu gospodarju iz neke molitvene knjige in skušal pregnati obupnost, ki je vedno bolj in bolj grozila polastiti se umirajočega.

Po neizrekljivo strašnih urah se je bližala noč h koncu. Jutro se je danilo; na vzhodu je vzhajalo solnce in hodilo svojo dolgopot po modrem pomladanskem nebu proti zapadnim gričem, in zopet je žarela večerna zarja — toda sel se še ni povrnil, in duhovnika še ni bilo.

VI.

Na poti v Chester Castle.

Prvi žarki pomladanskega solnca, ki so bili v Blainsco Hall priča strahu bolnika in njegovega starega služabnika, so našli v hiši Chattertona dečka še v sladkem jutranjem spanju. Toda že je nekdo potrkal na vrata njegove sobice in nek služabnik ga je poklical, da naj se pripravi na pot, ker je oboroženi hlapec, ki ga bo peljal v Chester Castle, že pripravljen. Chatterton pa je še zadnjikrat poskusil dečkovu stanovitnost.

„Ako hočeš samo enkrat prostovoljno biti navzoč pri naši službi božji, te izpustim domu k svoji materi,” je rekel anglikanski prelat.

„Za to ceno bi si mogel že davno kupiti svojo prostost,” je odvrnil deček. „Je že dobro, gospod! Z Božjo pomočjo me ne boste nikdar pripravili do tega, da bi tudi samo na videz zatajil svojo vero.”

„Torej boš v kletih v Chester Castle pri živem telesu zgnjil, nesrečni trdoglavnež!” je zaklical za njim brezznačajni mož.

John je bil zelo vesel, da je bil vendar enkrat prost navzočnosti tega človeka, čegar prilizovanja so mu bila bolj neprijetna kakor njegove grožnje. Ko je imel građ za seboj in je hodil obstrani svojega čuvaja med vrtovi in travniki, se je oddahnil in rekel sam pri sebi: „Raje sem v ječi kakor pri tem hudobnem možu.” Deček je marljivo gledal okoli; mislil je, da mora njegovo oko nekje ugledati drago mater; toda njegovi pogledi so iskali zaman.

John ni jezdil dolgo z vojnim hlapcem v prijaznem majevem jutru v odprto pokrajino, ko je postal sicer redkobesedni in danes zaradi neprijetne odpošiljatve posebno nejevoljni vojak vsled prijaznega obnašanja dečka nekoliko bolj zgovoren. Mej tem ko je odgovarjal v početku na mnoga vprašanja Johna le skratko besedo, je prišel, sam ni vedel kako, do pripovedovanja svojih dogodkov in je mej drugim pripovedoval, kako je pred nekoliko meseci

spremljal obadva „veleizdajalca” James Bella in John Fincha iz Manchestra v Lancaster, kjer sta bila usmrtena.

„James Bell iz Warringtona in John Finch iz Ecclestonea, častitljiva mučenca, o katerih sem toliko slišal?” je vprašal deček prestrašeno. „Bob, ali veste, da ne bi mogel nikdar več mirno spati, ako bi pomagal pri tako ničvrednem dejanju?”

„Dragi moj — jaz storim, kar se mi ukaže!” je dejal hlapec. „Čemu pa imate vi papisti tako trde glave! In tebi se bo nekega dne ravno tako godilo, ako se ne naučiš tvojo glavo prav lepo uklanjati. Pa, kaj sem hotel reči — Bellu sem privoščil vrv; toda za Mr. Fincha mi je bilo žal, tako gotovo, kakor sem pošten človek. Bil je pravi mož in je imel doma v Ecclestonu ženo in otroke; edini zločin je bil, da ni hotel priznati naši kraljici nadvlado tudi v duhovnih zadevah.”

„Zakaj se pa tako veselite smrti častitega Bella, katerega sem videl nekoč v Warringtonu, ko sem bil pri teti na obisku?”

„Ker je bil mož prej sam dolgo vrsto let eden naših pridigarjev. Jaz sam sem ga slišal, kako je gromel proti papežu in papistom, in to me vedno jezi, ako obrača človek plašč proti vetru”. „Ko pa se je dal mučiti za staro vero, vendar ni bil kakor veterница,” je dejal deček.

„Ti pa imaš gibčen jezik, mali pobič,” se je smejal vojak, kteremu je dopadlo odkrito obnašanje dečka. „Naš škof ima dosti vzrokov, da te da priversti v varnost o pravem času; ti že sedaj pridiguješ kakor kak star menih! Toda, šalo na stran, stvar se more motriti tudi s tvojimi očmi, in potem bi bili pravzaprav mi, ki obračamo plašč proti vetru. Toliko je gotovo, da se Bell ni obnašal kakor strahopetec. Na svoja lastna ušesa sem slišal, kako je prosil sodnika potem, ko je čul smrtno obsodbo, da naj mu rabelj odreže še njegove ustnice in konce prstov, ker je proti svoji vesti prisegel in podpisal nove verske člene kraljice. — Toda, koža kosmata, solnce že močno pripeka, kmalu mora biti poldne, in pogosto govorjenje povzročuje neznansko žejo. Lahko bi nam bili dali tudi konja. S tvojimi majhnimi nogami se moraš vendar kmalu zelo utruditi, in navsezadnje te bom moral še nesti! Ali ne bo danes nobenega voza po cesti, da bi se mogla peljati kako urico?”

Obadva sta stala sedaj na vrhu malega griča in imela velik razgled proti jugu in zapadu. Pod njihovimi nogami se je razpro-

stirala prostorna nižina, barje in pustinja, pogosto preprežena z grmičevjem in živimi plotovi, in na najskrajnejših mejah so se v solnčnem svitu svetile strehe in stolpi nekega mesteca.

„To je Ormskirk“, je rekel vojni hlapec, „in tja morava še do večera; tu sva naznanjena, kakor mi je rekel škof. Do tega gnjezda utegne biti še štiri ali pet ur hoda. Kako pa se počutiš? Ali misliš, da boš mogel priti tako daleč s svojimi nožicami?“

„Zakaj ne bi mogli v Blainsco Hall?“ je vprašal deček. „Gozdnati griči tam doli so pri Wiganu, in tako ne bi imela prav nič daleč tje. Jaz sem v resnici truden.“

„V Blainsco Hall in Wigan ne smeva. Vendar se pa zaradi mene lahko malo vsede va pod tole bukev; bolje pa je, ako zdržiš še eno urico, ko prideva do krčme pri ‚Zlati zvezdi.‘ Tule lahko dobro počiješ, in mislim debela gostilničarka, katero imam za trdo papistinjo, ti bo rada dala dobrega prigrizka, ako ji povem tvojo zgodbo. Kajti za tebe ne mrem plačati; kar imam za pot, je za žejo. Ali ne pride danes zares noben voz po cesti?“ je vprašal vojak še enkrat in pogledal po cesti nazaj, ki se je vila po dolini. „Ali nista dva jezdeca tu zadej? Zdi se mi, da sem jih že prej zapazil.“

„Da, mislim, da jezdit a že več kakor eno uro za nama“, je rekel John; potem je šel za svojim spremljevalcem, ki je vzel zopet pot pod noge.

Zdelo se je, da obadva jezdeca od daleč opazujeta obotavljanje dečka in spremljevalca.

„Sedaj, mislim,“ je reke led en, „morava začeti. Predno pridemo do ‚Zlate zvezde,‘ moramo že stvar pri četi. Sedaj gre sta že uro dolgo bolj počasi, in čudno bi bilo, ako bi se ponesrečilo. Ne pozabi tvoje vloge, in imej oči lepo odprte!“

„Žadovoljni boste z menoj, in mislim, da doživimo vrhu tega še veselo šalo. Seveda, če se izjalovi, nas utegne veljati glavo,“ je odgovoril spremljevalec.

„Le pogumno naprej!“ je končal prvi, očitvidno gospodar. „Vsaj je zares pošteno dejanje, in preganjane braniti je bilo vedno vitežko.“ Stem sta pognala jezdeca svoje konje v zmeren tek in kmalu sta na drugi strani griča došla vojaka z njegovim mladim ujetnikom. Obadva sta jezdila mimo, ne da bi se brigala za dečka in njegovega čuvaja. Ko sta jih pa dohitela za kakih dvajset korakov, je skočil eden naenkrat raz konja in si dal opravi ti pri jermenih, mej tem ko je njegov spremljevalec jezdil dalje.

Čez nekoliko minut je prišel Bob z dečkom do jezdeca ter bil nagovorjen od njega s sledečimi besedami: „He, dobri prijatelj, držite mi vendar za trenutek vranca; malo siten je, in moram jermene bolj nategniti. Tam pri ‚Zlati zvezdi‘ vam že povrnem.

Bob je hitro priskočil in prijel za vajeti. Stvar je bila kmalu v redu; potem je pogladil jezdec svojega konja po vratu in ga zopet zajahal. Šele sedaj se je zdelo, da je zagledal malega Johna, ko je prijazno gledal tujca s svojimi velikimi modrimi očmi.

„Tu pa imate zalega mladiča; ali je to vaš otrok?“ je vprašal jezdec in jezdil s pešcema vstric.

„Moj lasten otrok!“ se je smejal Bob na vse grlo. „Skoraj ste jo pogodili! Ali ste morebiti kaj slišali o mladem Worthingtonu, okterem se je toliko govorilo od zadnje sodnijske obravnave v Prestonu?“

„O papističnem trdoglavcu, ki ga ne more upogniti škof iz Chesterja?“

„Prav o tem -- in tukaj lahko vidite tega čudovitega tiča živega!“ Tako je predstavil vojak svojega jetnika. Jezdec je izvrstno igral vlogo presenečenega; ustavil je svojega konja in motril dečka z velikimi očmi od nog do glave, tako da je John skoro v zadregi vzel raz glave svoj baret.

„Ta le tukaj?“ je rekel tujec; „pri moji časti, ne izgleda tako nesramno predrzen, kakor sem si ga predstavljal. No, je že dobro, pokri se zopet! In kam pa ga peljete?“

„V Chester Castle. Danes zjutraj sva odšla iz Chorleya, in upava, da prideva danes do Ornskirka. Od tod pa pelje pot čez Portico in Ditton proti Mersey,“ je odgovoril Bob.

„In ali ste danes z otrokom naredili dolgo pot peš? Ali mislite, da bo fantič vzdržal? Ali nima škof nobenega konja v hlevu?“ je vpraševal jezdec.

„Za vraga, to sem tudi že sam dejal,“ je vzkliknil čuvaj. „Čemu nam ne dajo nobenega kljuseta na pot? Fant že komaj še hodi in navsezadnje ga bom moral še nositi! Toda tu mi pride na misel, — vi bi lahko vzeli dečka za nekoliko časa k sebi v sedlo; vaš vranec bi prav nič ne čutil.“

„Kaj vam ne pade v glavo? Ali mislite, da bi hotel narediti uslugo kakemu papistu?“ je vprašal tujec smeje.

„Ej, vsaj je samo otrok, in vrhu tega storite samo meni uslugo,” je prosil čuvaj.

„No, zaradi mene,” je rekel jezdec. „Ravno se mi ničprav ne mudi — do ‚Zlate zvezde‘ za sedaj. Ali hočete peljati konja za uzdo, da vam ne uidem?”

„Ne bode treba,” se je smejal Bob. „Vrh tega imata pri sebi sulico, da takoj prebodem vranca, ako bi mi hotel katero zagosti.”

Med veselim pogovori so dospeli potniki, ko je kazalo majevo solnce poldne, do male krčme pri ‚Zlati zvezdi,’ po kateri je žejni Bob tako dolgo že koprněl. Debela mati gostilničarka je stala pri hišnih vratih in se ravnokar poslavljala od moža, katerega smo najprej našli v družbi jezdecā, ki je vzel Johna seboj na konja. Odjezdil je predno so dospeli prišleci v senco košate lipe, ki je razprostirala svoje veje nad prijazno hišico.

Krčmarica se je priklonila in vzela najprvo dečka s skoro materinsko prisrčnostjo raz konja; vsaj je vedela, kdo je ta. Vendar se je dobro varovala, da ne bi preodkritosrčno dala duška svojim čutilom. Bob se je vsedel poleg Johna široko za hrastovo mizo pod lipo in je pil iz velikanskega vrča, katerega mu je prinesla krčmarica z nenavadno prijaznim obrazom. Potem se je pričelo običajno spraševanje o odkod in kam, katero so morali vsi potniki prestatī pri ‚Zlati zvezdi’. Ko se je zdelo, da se je njeni radovednosti zadostilo, je tekla krčmarica čez dvorišče, kjer je jezdec ravno izpravljal konja, in mu zašepetala:

„Vse je v redu, Mr. Gerard. Ona je bila danes zjutraj tukaj in je sedaj tam pri Swiftovih, in ako se ne izjalovi vse v zadnjem trenutku, bo imela še pred solnčnim zahodom svojega dragega otroka v svojem naročju.”

„Ali so konji naročeni?” je vprašal tujec.

„Od tukaj do Londonu. Naš Dick bo jezdil naprej in vse bo v redu, lahko se zanęsete. Le glejte, da boste ob določenem času pri reki Mersey.”

„Dobro — sedaj pa dajte mojemu vrancu ovsā in skrbite zato, da dobi čuvaj malo bolj težke noge, in potem se bo že posrečilo.” Jezdec je hotel sedaj iti k mizi pod lipo, toda krčmarica ga je še nekoliko zadržala.

„Še nekaj,” je dejala. „Stari Worthington umira in upije po duhovniku, in nobenega ne morejo dobiti. Hlapec iz Blainsco Hall,

ki je jezdil danes tu mimo, mi je povedal. Ali ni to strašno, Mr. Gerard? Mož sicer ni bil tako zloben: strah, da ne bi izgubil svojega lepega posestva, ga je privedel, da je padel."

„Kaj moremo tukaj storiti?" je rekel Mr. Gerard in zmajal z ramami.

„Gospod se naj usmili njegove duše! Nikar ne povejte njegovemu vnuku ničesar o tem. Ako zve ta ali pa njegov stric, duhovnik o tem, bi nam mogli popolnoma onemogočiti cel naš dobro premišljen načrt."

Jezlec se je vsedel sedaj k svojima tovarišema pod drevo in je pil s čuvajem, med tem ko se je mali John, utrujen od nenavadne pešpote, naslonil na deblo in kmalu trdno zaspal.

Deček ni niti najmanj slutil, da se nahaja nekdo v njegovi bližini, ki je hotel zastaviti svoje življenje za njegovo rešitev.

VII.

V zadnji uri.

Mej tem pa je bilo srce Lady Worthington v nestrpnem pričakovanju. Nahajala se je kake dve uri daleč od 'Zlate zvezde', v neki mali gozdni hišici onstran pustinje. Odločna ženska je povsodi šla za svojim otrokom: v Preston, v Manchester in slednjič tudi v Chorley. Akoravno dolgo časa prisiljena samo sebe skrivati, je vseeno čuvala nad njegovo usodo in je z vso previdnostjo in prevdarnostjo pripravljala vse potrebno za beg. Lahko bi ji bilo iztrgati dečka škofovim rokam za trenutek; toda vedela je, da je v Lancashire težko dobiti zadostno in varno zavetišče. Zaradi tega je ženska sklenila bežati na Francosko, kamor se je moral umakniti tudi dečkov stric, dokler ne bi preganjanje nekoliko ponehalo. Sedaj ni mogel dubovnik prav nič delovati; noč in dan so mu bili zasledovalci za petami in ga prisilili, da je bežal iz enega skrivališča v drugega.

Dami ni bilo težko najti pomoči pri nekaterih odločnih možeh; vsaj se je z občudovajem govorilo v vseh katoliških družinah v Lancashire o pogumu Johna in njegovi stanovitnosti v veri. Že prej enkrat se je razširila govorica, da mora John v Chester Castle. Takrat je pa izvedela mati za celo pot, se seznanila z gostilničarko pri 'Zlati zvezdi' in se z njo domenila o načrtu bega. Ko je pa sedaj nenadoma prejela nekoliko vrstic od svojega sina, ji je vse to prav prišlo: sedaj je bilo treba niti, katere je modro in previdno napeljala, le potegniti in mogla se je nadejati ugodnega uspeha.

Toda če bi se naklep ponesrečil, tedaj bi se zaprla vrata trdnega Chester Castle za njenim otrokom in bil bi težko, da, nemo-goče, iztrgati golobčka krempljem njegovih zasledovalcev. — Kako močno je bilo dečkov spremljevalstvo? Ali bo zadostovala zvijača, ali bo treba nasilstva? Kako lahko bi kaka nezgoda vse naklepe prečrtala!

Sedaj ko je prišel odločen trenutek, šta se up in bojazen bojevala v prsih uboge matere. Nemirna je hodila po gornji sobi

gor in dol, kamor jo je poslala vrla krčmarica. „Swiftovi” je rekla, „so zelo pošteni ljudje in dobri katoličani; oni gredo za vsakega duhovnika v ogenj in tam v njihovi gozdni hišici ste z dečkom v prvih urah dobro spravljeni.”

Jahajoči sel je prišel mej tem in prinesel zaželjeno poročilo o prihodu dečka in njegovega spremljevalca do ‚Zlate zvezde.’ „Samo eden vojak je z njim,” je sporočil, „in mi bomo kmalu prinesli dečka.” Toda sedaj ste pretekli že dve uri, odkar je zasedel jezdec zopet svojega konja in odjezdil nazaj, da pomaga, kakor je bilo dogovorjeno, svojemu gospodu — in željno pričakovani še vedno niso prišli.

Ura za uro je minula; solnce je zahajalo za zelenim gozdom in je delalo podolgovate sence. Ptice po drevju so pele večerno pesem, mej tem ko se je začela nad bližnjim barjem vzdigovati lahka megla in je vila svoje modrikaste pajčolane nad drevjem. Še vedno niso prišli pričakovani.

„Mrs. Swift, nesreča se je morala prigoditi, sicer bi bili že davno tukaj,” je dejala navsezadnje Lady Worthington, mej tem ko je stopila na ozke stopnice, ki so vodile do pritličja.

„Potrpite, potrpite milostljiva gospa,” je odgovorila od spodaj stara ženica, ki je marljivo stala pri ognju na ognjišču, „in lepo ostanite gori, da vas morebiti slučajno ne vidi kak tujec! Oni so gotovo namenoma si izbrali mrak. Moji fantje so šli vsi na prežo. Toda tiho — slišim korake!”

Dama se je hitro podala v svojo sobo nazaj in skoro takoj potem je potrkal nekdo na hišna vrata.

„Kdo pa prihaja tako pozno?” je vprašala starka.

„Romar k Naši Ljubi Gospej v Loreto”, je odgovoril z zamolklim glasom nek moški glas.

„On je!” je rekla mamica vidno razveseljena in je naglo odrinila zapah. Postaven mož plemenitega obraza, katerega je nekoliko zakrivala temna brada, je stopil v kočo. Ko je odvrgel plašč, se je lesketala bogato okrašena obleka v svitu ognja. Toda kljub svetlemu meču na njegovi strani je padla starka možu pred kolena, poljubila spoštljivo njegovo roko in rekla: „Častiti gospod! Prosim blagoslova. Lady Worthington čaka zgoraj na dečka, s katerim utegnejo priti vsak čas.”

Po kratkem pozdravu pripovedoval je duhovnik svojih svakinjiv

malo besedah svoje zadnje doživljaše, in kako se je raje odločil, da prehodi zadnji del pota peš po njemu dobro znanih gozdnih stezah. „Vsaj sino komaj uro daleč od Blainsco Hall,” je končal.

„In ali niste ničesar slišali o svojem nesrečnem očetu”? je vprašala dama. .

„Pač srečal sem nekega gozdarja, ki ga je predvčerajšnem še videl. Nahaja se žalibog še vedno v istem brezupnem položaju; toda jaz se nađejam, da bode Bog uslišal naše molitve in mu dodelil milost spreobrnjenja.”

Tu je bil pogovor pretrgan po veselem konjskem rezgetanju, ki se je razlegalo po nastopajočem mraku od gozda sem. Lady Worthington se je tresla, tako da se je morala držati okna. Takoj potem so se odprla hišna vrata in moški glasovi, med kterimi je bilo čuti vesel smeh nekega dečka, so prihajali do ušes matere, ki je od veselja trepetala. Še en trenutek in mali John je ukajoč ležal na njenih prsih. „Draga, draga mati!” je vzkliknil, in „Ljubi, ljubi otrok!” je ona odgovorila, in potem sta se držala objeta in minute dolgo ni prišla nobena besedica več čez njihove ustnice. Duhovnik se je bil tiho podal v sosednjo kamrico; ni hotel motiti prvih trenutkov tako srčno zaželenega sestanka.

Toda spodaj v hiši je bilo vse glasno in veselo. Tu sta pripovedovala Mr. Gerard in njegov spremljevalec cel dogodek, kterega so srečno prestali.

„Jaz bi videl rad vojaka,” je menil eden izmed mladih Swiftoŧ, „ko ste dali vrancu ostroge in oddirjali dalje.”

„Bilo je tudi ‚za počiti’, zares!” je rekel Mr. Gerard. „Človek je bil pošteno nadelan in se je le s težavo držal na nogah. In sedaj pa se je na vse mogoče nerodne načine trudil, da bi dotekel mojega vranca. Toda komaj je naredil trd korak, že je preklinjajoč in tarnajoč ležal v blatu v luži. — Vsaj si ga moral še tako najti, Dick?”

„Ne,” je odgovoril nagovorjeni, „stal je zopet na svojih nogah in brez sape tekel po poti dalje. ‚V imenu postave’, je zaklical meni, ‚dajte mi svojega konja; moram ga zasledovati, sicer zgubim svojo službo! Seveda je precej dolgo trajalo, da sem človeka razumel, to se pravi, hotel razumeti. Potem sem mu pa povedal, da ima moj konj to slabo lastnost, da vrže najprvo vsakega tujega jezdeca nekolikokrat raz sebe, in ko mi ni hotel verovati,

sem ga pustil v njegovo skodo poskusiti — treba mi je samo malo pošegetati moje kljuse. Tako sem zadržal tega moža dobro četrť ure in ga poslal potem k ‚Zlati zvezdi‘ nazaj in mu obljubil, da bom jaz sam namesto njega hitel za beguncem. Ko sem čez eno uro zopet prišel v krčmo, sem ga našel že precej potolaženega pri kozarcu brandyja. Krčmarica ga bo zadržala to noč in solnce bo stalo jutri že visoko na nebu, ko bo prespal svojo pijanost in se podal na pot k škofu nazaj, da mu poroča o svoji nesreči.”

Lady Worthington je prišla sedaj s svojim dečkom in z duhovnikom doli, da izreče zahvalo rešitelju svojega otroka in se dogovori o nadaljnjih korakih. „Hiteti je treba,” je rekla. „Za en dan poti moramo biti pred zasledovalci in zaradi tega moramo še pred jutrom čez reko Mersey. Našo sled bodo kmalu dobili, in njih seli jezdijo hitreje, kakor moremo mi z otrokom.”

Možje so ji pritrdili in sklenili so, da odrinejo takoj po večerji, katero je pripravila mamica. Ravno je postavila dlama, ki je pridno pomagala svoji stari gospodinji, svetlo osnažene cinaste krožnice na okroglo mizo, ko je eden izmed fantov, ki so imeli zunaj stražo, brez sape priletel in zaklical: „Jezdecí prihajajo po gozdu, ne vem, ali so sovražniki ali prijatelji!”

„Navzgor, navzgor, skrijte se!” je silila krčmarica.

„Ne, na konje in naprej!” je zaklical Mr. Gerard; „ta hišica vendar ne more skriti nas vseh!”

„Za to je prepozno,” je rekel fant, „so že tukaj.”

Tujci so radi tega hiteli po stopnicah navzgor, da si poiščejo v sobicah vsaj za trenutek seveda malo varno skrivališče. Takoj potem so slišali, kako so trkali na vrata; na to so čuli sledeči pogovor: „Mati, tu je človek, ki išče katoliškega duhovna. Našel sem ga tam na križpotu v gozdu, kjer je zgrešil pot. Lahko mu zaupate, pošteno misli, stari gospod v Blainsco Hall umira”.

„Pravični Bog!” je tarnala mamica, „stari Sir Richard, ki—”

„Je hotel izdati svojega lastnega sina,” je nadaljeval neznan glas; „da isti! In zaradi tega mi tudi nikjer ne zaupajo, najmanj pri dvajset hišah sem potrkal od danes zjutraj, in povsod so me nezaupno zavrnil, mej tem pa vpije moj gospod po duhovniku in je morebiti že v obupu umrl.”

„Strašno, strašno!” je tarnala Lady Worthington.

„Moj oče, moj ubogi oče!“ je zaklical duhovnik. „Usmiljena nebesa, dajte, da živi vsaj še dve uri!“ S temi besedami je prišel za plašč in hitel po stopnicah doli.

„Mati,” je vzkliknil deček, „molimo!”

„Da, moj John, molimo, molimo! Glej, tu visi podoba Matere Božje!” je vzkliknila dama, padla z dečkom na kolena in jecljala: „O, pribežališče grešnikov, vzemi ga v svoje varstvo! O Mati usmiljenja, izprosi zanj usmiljenje od tvojega sina! Dobi mu milostnega sodnika!”

„Prosi zanj!” je ponavljal deček poln otroškega zaupanja, mej tem ko so vroče solze tekale po njegovih licih.

Tu je stopil Mr. Gerard v kamrico. „Sedaj ni čas za dolge molitve,” je zaklical. „Mi moramo bežati — takoj! Duhovnik je šel v Blainsco Hall — to nas mora izdati. Ako nismo pred dnevom v Cheshire, je vse zgubljeno!”

„Toda duhovnik?”

„Prepustiti ga moramo svoji vsodi in njegovemu angelju varihui! On je moral tako storiti in ako pade pri izvrševanju svoje dolžnosti preganjalcem v roke, ne smemo objokovati njegove vsode. Vaša dolžnost, mylady, je, da skrbite za varnost svojega otroka, in mi ne smemo zgubiti niti trenutka!”

Lady Worthington je spoznala resničnost teh besedi, in kakor jo je tudi vleklo njeno srce k smrtni postelji v Blainsco Hall, se je vseeno vdala v voljo rešitelja svojega sina. Nekoliko minut pozneje je hitelo nekoliko jezdecev po skritih gozdnih stezah proti reki Mersey in dolgo predno je napočil dan, so šli čez reko in dospeli v Cheshire.

Mej tem ko sta mati in sin še molila v kamrici, je zapustil duhovnik hišo v spremstvu služabnika. Po samotnih stezah, skozi grmičevje in travnike, ktere je obseval mesec s svojo blede svetlobo, je hitel in mej potjo molil in molčal, in služabnik mu je komaj sledil. Čez pol ure sta prišla do vozne ceste; tu je duhovnik zajahal konja in odjezdil, kolikor ga je utrujeni konj le mogel nositi.

Za starega Toma, še bolj pa za umirajočega Sir Richarda so nastopile mej tem strašno hude ure. Smrti podobna omedlevica se je cel dan vrstila z groznim razburjenjem skoro obupajočega srca. Stokrat je klical: „Ali še vedno ne pride noben duhovnik?” In ko ga je potem sluga hotel potolažiti, se je valjal jokajoč in tar-

najoč na svojem ležišču. Večer je napočil in s temo je, tudi rastle strah starca. Vedno bolj so se kazala znamenja bližnje smrti; zopet je padel v globoko omedlevico.

„Ta bo pač zadnja,” je dejal pošteni Tom. „Že hrope.” Potem je prižgal mrtvaško svečo, pokleknil in glasno molil: „Sveta Mati Božja, prosi za nas sedaj in v naši smrtni uri! Amen.”

Tu je prijezdil urno nek jezdec na dvorišče. Tom je hitel k oknu in vzdihoval: „Sam je, — torej ni mogel dobiti duhovnika!” Takoj potem je nekdo potrkal na vrata, in ko je stopil sluga s svetilko iz sobe, je uprav odskočil, ko je videl moža, kteremu je stal naproti.

„Za Božjo voljo! Vi? Vi sami? To je pa strašno!” je jecjal.

„Ali še živi moj oče?” je vprašal duhovnik brez sape.

„Še živi — toda vas ne sme videti, sicer bi popolnoma obupal!” je tarnal starec.

„Vseeno moram poskusiti. Upam, da me ne bo spoznal. Postavite luči tako, da ne bo razsvetljevala mojega obraza, in molite, da se vse dobro izteče!”

Minuto pozneje je stal ob smrtni postelji očeta in zrl v blede obraz umirajočega. Oko mu je bilo že motno in mrzel pot se je zbiral v velikih kapljicah na njegovem kakor vosek belem čelu.

„Sir Richard!” je dejal služabnik in se sklonil nad umirajočega. „Bog je usmiljen, duhovnik je tukaj.”

„Duhovnik”, je jecjal starec. „Moj vnuk mi je vendar rekel, da moli zame. Kje je? Spovedati se mora!”

Služabnik je odšel in duhovnik je opravljal svojo božjo službo. Prava spoved seveda ni bila več mogoča; toda Bog je vzel, kakor je upati, dobro voljo za dejanje, in duhovnik je mogel mirno izreči besede odveze. Potem je pomazilil umirajočega s svetim oljem, pokleknil in molil krasne molitve, s katerimi priporoča sveta cerkev vse svoje otroke, tudi največje grešnike, ako ne zavrnejo milosti spreobrnjenja, pri prošnji vseh svetnikov in usmiljenosti Božji.

Kmalu po polnoči je zatisnil sin svojemu očetu oči in molil solznih oči: „Gospod, daj mu večni mir in pokoj!” In služabnik je odgovoril: „In večna luč naj mu sveti.”

Molitev nedolžnosti je prodrla oblake!

* * *

S tem prizorom zaključujemo povest te družinske žaloigre, kteri smo dosedaj sledili in ki nam daje pogled v žalostne zmede in homatije, ktere je povzročilo grozovito preganjanje katoličanov na Angleškem pod Elizabeto. Naši čitatelji pa gotovo žele zvedeti kaj več o nadaljnjih doživljajih in osodi dečka, čegar stanovitnost v veri smo občudovali.

John je srečno ušel do obrežja Normandije na Francoskem. V listinah, katerim smo sledili v tej povesti, ga najdemo med angleškimi dijaki kolegijev v Rheimsu, Eu, Sevilli in navsezadnje proti koncu leta 1597 v spremstvu slavnega P. Parsona (Personins) v Rimu. Tam je prejel v začetku naslednjega leta sv. mašnikovo posvćenje in je čez nekoliko mesecev potem vstopil v novicijat družbe Jezusa (25. okt. 1598). Dvajset let po svojem jetništvu in begu je izprosil John Worthington od svojih prednikov, da sme posvetiti svoje življenje blaginji svoje domovine in se je l. 1604 vrnil nazaj na Angleško. Misliti pač smemo, da je imela njegova mati še to tolažbo, da ga je videla pred oltarjem in prejela iz njegove roke Telo Gospodovo, kteremu je doprineslo njeno srce tako velike žrtve. Dvainštirideset let je deloval navdušeni misijonar pod burno vlado Jakoba I. in Karla I. z jako krasnim vspehom posebno v Lancashire. John Worthington je umrl 25. januarja 1648.

Ne tako srečen kakor beg dečka je bil beg njegovega strica Thomasa Worthington. Pri Islingtonu blizu Londona so ga vjeli zasledovalci in ga vrgli v ječo v Toweru, kjer je pol leta trpel. Vendar ni bil obsojen k smrti, temveč skupaj z dvajset drugimi duhovniki izgnan iz dežele. V letu 1588 najdemo Thomas Worthingtona na vseučilišču v Trieru, kjer je postal doktor bogoslovja; od tod je šel leta 1590 kot profesor moralnega bogoslovja v Rheimsu in je imel tam čez nekaj časa med svojimi učenci gotovo tudi svojega vnuka Johna. Ko je bil potem angleški kolegij zopet prestavljen nazaj v Douay, je bil proti koncu stoletja predstojnik te slavne šole angleških duhovnikov in mučencev. V letu 1613 je poklical Pavel V. visoko zaslužnega starčka v Rim in ga počastils službo apostolskega notarja. Toda tudi Thomas Worthingtona je vleklo na večer njegovega življenje v domovino, kjer je okoli leta 1626 mirno v Gospodu zaspal.